

Crna Gora
VLADA CRNE GORE
Broj: 08-3097/3
Podgorica, 6. februara 2015. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA PODGORICA			
Priloga:	M.02.15		
Org. jed.	Pr.	Priloga	Vr. jednost
023-3228/15-11			

CRNA GORA
SKUPŠTINA CRNE GORE

PRIMLJENO:	17. 11	20 15	GOD.
KLASIFIKACIONI BROJ:	23-3/15-2		
VEZA:			
EPA:	728 XXV		
SKRAĆENICA:			PRILOG:

PREDSJEDNIKU SKUPŠTINE CRNE GORE

PODGORICA

Vlada Crne Gore, na sjednici od 25. decembra 2014. godine, utvrdila je **PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI**, koji Vam u prilogu dostavljamo radi stavljanja u proceduru Skupštine Crne Gore.

Za predstavnike Vlade koji će učestvovati u radu Skupštine i njenih radnih tijela, prilikom razmatranja Predloga ovog zakona, određeni su dr **SUAD NUMANOVIĆ**, ministar za ljudska i manjinska prava i **MERSUDIN GREĐIĆ**, sekretar Ministarstva.

PREDSJEDNIK
Milo Đukanović, s.r.

PREDLOG

ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI

Član 1

U Zakonu o rodnoj ravnopravnosti („Službeni list RCG“, broj 46/07) u članu 1 stav 1 poslije riječi „muškaraca“ dodaju se zarez i riječi: „kao i lica drukčijih rodnih identiteta“.

Član 2

U članu 2 stav 1 poslije riječi „muškaraca“ dodaju se zarez i riječi: „kao i lica drukčijih rodnih identiteta“.

Član 3

U članu 3 poslije riječi: „(u daljem tekstu: organi)“ dodaju se zarez i riječi: „kao i privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici/ce“.

Član 4

U članu 4 stav 1 mijenja se i glasi:

„Diskriminacija po osnovu pola je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, zbog kojeg se nekom licu otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u građanskom i političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom i drugim oblastima javnog i privatnog života.“

Poslije stava 1 dodaje se novi stav koji glasi:

„Diskriminacijom po osnovu pola smatra se i podsticanje, pomaganje, davanje instrukcija, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po osnovu pola.“

U stavu 2 poslije riječi: "smatra se i" dodaju se riječi: "uznemiravanje po osnovu pola,".

Stav 3 mijenja se i glasi:

„Diskriminacijom se smatra svako postupanje kojim se žena zbog trudnoće ili majčinstva, kao i drugo lice zbog promjene pola, dovode u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava.“

Dosadašnji st. 2 i 3 postaju st. 3 i 4.

Član 5

Član 6 mijenja se i glasi:

"Niko ne može trpjeti štetne posljedice zbog podnošenja pritužbe za diskriminaciju ili svjedočenja, upozoravanja javnosti na diskriminaciju po osnovu pola

ili davanja bilo kojeg drugog oblika podrške postupku koji se vodi zbog diskriminacije po tom osnovu."

Član 6

Poslije člana 6 dodaje se novi član koji glasi:

„Član 6a

„Zaštita lica diskriminiranih po osnovu pola ostvaruje se u skladu sa zakonom kojim se uređuje zabrana diskriminacije i zakonom kojim se uređuje nadležnost Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore.“

Član 7

U članu 7 stav 1 tačka 3 poslije riječi: „drugim oblastima“ riječ „društvenog“ briše se.

Tač. 5 i 6 mijenjaju se i glase:

„5) **neposredna diskriminacija** po osnovu pola postoji ako se aktom, radnjom ili nečinjenjem lice ili grupa lica jednog pola, u istoj ili sličnoj situaciji, dovode ili su dovedeni, odnosno mogu biti dovedeni u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica drugog pola;

6) **posredna diskriminacija** po osnovu pola postoji ako prividno neutralna odredba propisa ili opšteg akta, kriterijum ili praksa dovodi ili bi mogla dovesti lice ili grupu lica jednog pola, u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica drugog pola, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje cilja, odnosno u prihvatljivo srazmjernom odnosu sa ciljem koji se želi postići;”

U tački 7 poslije riječi: „i trgovine ljudima“ umjesto tačke-zareza stavlja se zarez i dodaju riječi: „u skladu sa posebnim zakonom;”.

Poslije tačke 7 dodaje se nova tačka koja glasi:

„7a) **Uznemiravanje po osnovu pola** postoji kad neželjeno ponašanje prema licu ili grupi lica jednog polaima za cilj ili čija je posljedica povreda ličnog dostojanstva, izazivanja straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranja neprijateljskog ili ponižavajućeg okruženja za to lice ili grupu lica, u skladu sa posebnim zakonom;”

U tački 8 poslije riječi: „uvrjedljivo stanje“ umjesto tačke stavlja se zarez i dodaju riječi: „u skladu sa posebnim zakonom.“

Član 8

U članu 10 poslije riječi: "u okviru svojih nadležnosti," dodaje se riječ "promovisati".

Član 9

U članu 12 stav 1 poslije riječi „nivoima“ umjesto tačke stavlja se zarez i dodaju riječi: „u skladu sa zakonom.“

Član 10

Poslije člana 13 dodaju se dva nova člana koji glase:

„Član 13a

Organi, mediji, privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici/ce dužni su da u svom radu koriste rodno osjetljivi jezik i da u aktima o zasnivanju radnog odnosa, odnosno ugovoru o radu, aktima o izboru, imenovanju, odnosno postavljenju, kao i u aktima o izboru u akademska zvanja, aktima o raspoređivanju i drugim aktima kojima se odlučuje o pravima i obavezama zaposlenih i drugim javnim ispravama i evidencijama, sve nazive radnih mjesta, zanimanja, zvanja i funkcija izražavaju u prirodnom rodu (muškom ili ženskom) lica na koje se ovi akti odnose.

Član 13b

Organi su dužni da u okviru programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja zaposlenih ili na drugi način propisan zakonom ili drugim aktom obezbijede edukaciju zaposlenih o postizanju rodne ravnopravnosti, odnosno ostvarivanju prava po osnovu rodne ravnopravnosti.“

Član 11

U članu 15 stav 1 riječi: „U oblastima društvenog života“ zamjenjuju se riječima: „U političkoj, ekonomskoj, društvenoj, kulturnoj i drugim oblastima života“.

U stavu 2 riječi: „u određenoj društvenoj oblasti“ zamjenjuju se riječima: „u oblastima iz stava 1 ovog člana“.

Član 12

U članu 21 stav 2 tačka 1 riječi: „u svim oblastima društvenog života“ zamjenjuju se riječima: „u oblastima iz člana 15 stav 1 ovog zakona.“

U stavu 2 poslije tačke 3 dodaje se nova tačka koja glasi:

„3a) pokazatelje postignutih rezultata primjene Plana aktivnosti;“.

Član 13

U članu 22 stav 1 tačka 10 briše se.

Dosadašnje tač. 11 i 12 postaju tač. 10 i 11.

Član 14

Poslije člana 24 dodaje se novi član koji glasi:

„Član 24a

Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda Crne Gore, na zahtjev organa, privrednog subjekta, političke stranke, nevladine organizacije i drugog pravnog i fizičkog lica, daje mišljenje o tome da li su ili bi nekim svojim aktom ili radnjom prouzrokovali nejednak tretman žena i muškaraca.“

Član 15

Poglavlje: „IV. POSTUPANJE PO PREDSTAVKAMA“ i čl. 25 do 31 brišu se.

Član 16

Član 33 mijenja se i glasi:

„Novčanom kaznom od 500 eura do 10.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

- 1) ženu zbog trudnoće ili majčinstva, ili lice zbog promjene pola, dovede u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava (član 4 stav 4);
- 2) u svom radu ne koristi rodno osjetljivi jezik, odnosno u aktima o zasnivanju radnog odnosa, odnosno ugovoru o radu, aktima o izboru, imenovanju, odnosno postavljenju, kao i u aktima o izboru u akademska zvanja, aktima o raspoređivanju i drugim aktima kojima se odlučuje o pravima i obavezama zaposlenih i drugim javnim ispravama i evidencijama, sve nazive radnih mjesta, zanimanja, zvanja i funkcija ne izražava u prirodnom rodu lica na koje se ovi akti odnose (član 13a);
- 3) ne obezbijedi edukaciju zaposlenih o postizanju rodne ravnopravnosti (član 13b);
- 4) statističke podatke i informacije koje prikuplja, evidentira i obrađuje ne iskazuje po polnoj pripadnosti (član 14 stav1);
- 5) ne pribavi saglasnost Ministarstva prije sprovođenja pozitivnih mjera (član18 stav 3);
- 6) ne dostavi Ministarstvu, u propisanom roku, izvještaj o ostvarivanju rodne ravnopravnosti iz svoje nadležnosti (člana 22 stav 1 tačka 4);
- 7) ne odredi službenika/cu, koji će obavljati poslove koordinatora/ke aktivnosti u vezi pitanja rodne ravnopravnosti, odnosno koji/a učestvuje u pripremi i sprovođenju Plana aktivnosti (član 23).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, državnom organu, organu državne uprave i organu lokalne samouprave novčanom kaznom od 150 eura do 2. 000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik/ca novčanom kaznom od 150 eura do 3.000eura.“

Član 17

Poslije člana 35 dodaje se novi član koji glasi:

„Član 35a

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi član 109 Zakona o izmjenama i dopunama zakona kojima su propisane novčane kazne za prekršaje ("Službeni list CG", broj 40/11)."

Član 18

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

O B R A Z L O Ž E N J E

I USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu 18 Ustava Crne Gore kojim je propisano da Država jamči ravnopravnost žene i muškarca i razvija politiku jednakih mogućnosti.

II RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava iniciralo je izmjene i dopune Zakona o rodnoj ravnopravnosti, prije svega, zbog razloga usklađivanja sa Zakonom o zabrani diskriminacije, a drugo podstaknuto je komentarima Evropske komisije da ovi zakoni budu u potpunosti usklađeni sa pravnom tekovinom Unije. Naime, u svojim komentarima Evropska komisija je, kao ključni razlog identifikovala neusklađenost definicije diskriminacije po osnovu pola sa definicijama posredne i neposredne diskriminacije u skladu sa evropskim zakonodavstvom.

U skladu sa Akcionim planom za implementaciju preporuka iz Evropskog partnerstva, Crna Gora je nedavno usvojila izmjene i dopune dva antidiskriminaciona zakona – Zakona o zabrani diskriminacije i Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda. Polazeći od činjenice da su izmjene i dopune gore navedenih zakona nastale usljed neophodnosti izrade antidiskriminacionog zakonodavstva u skladu sa specifičnim društveno-političkim, kulturno-istorijskim i ekonomskim uslovima, kao i da predstavljaju značajan pomak u oblasti zaštite svih pravnih subjekata od diskriminacije, te u vezi sa tim, u oblasti zabrane i zaštite od diskriminacije po bilo kom osnovu i promocije jednakosti, istovremeno se stvorila i potreba za usaglašavanjem Zakona o rodnoj ravnopravnosti sa pomenutim zakonima.

Drugi, ne manje važan razlog, je svijest o postojanju različitih rodni uloga u crnogorskom društvu, što ima za rezultat da muškarci i žene ljudska prava uživaju u različitom obimu, odnosno da su žene te koje su u većoj mjeri diskriminisane, te nijesu u mogućnosti da u punoj mjeri uživaju sve koristi i dobrobiti od napretka društva. Naime, faktičko stanje govori da u praksi nije zastupljena puna ravnopravnost u ostvarivanju proklamovanih i Ustavom i zakonima utvrđenih prava.

Ovo potvrđuje i istraživanje o poznavanju i primjeni Zakona o rodnoj ravnopravnosti u institucijama Crne Gore koje je objavljeno u martu 2014 i prezentovano na Odboru za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore. Istraživanje je ukazalo upravo na nedovoljnu primjenu rješenja Zakona o rodnoj ravnopravnosti u praksi, te na potrebu donošenja novih odredbi obavezujućeg karaktera i izmjena u pogledu pojačanih prekršajnih sankcija.

Javna rasprava je trajala 53 dana, počevši od dana objavljivanja teksta Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti na sajtu Ministarstva za ljudska i manjinska prava i sajtu E-uprave, od 01. avgusta 2014. godine do 22. septembra 2014. godine.

III USAGLAŠENOST SA PRAVNOM TEKOVINOM EVROPSKE UNIJE I POTVRĐENIM MEĐUNARODNIM KONVENCIJAMA

Za ostvarivanje rodne ravnopravnosti značajno je ustavno određenje po kojem su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva. Ovo podrazumijeva neposrednu primjenu međunarodnih deklaracija, konvencija, rezolucija, povelja, kao i evropskih direktiva.

Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti je usaglašen sa potvrđenim međunarodnim ugovorima i drugim dokumentima donešenim pod okriljem Ujedinjenih Nacija, EU i Savjeta Evrope.

Prilikom izrade Predloga zakona, obrađivač se pozvao na i na odredbe prava EU kojima se ne umanjuje nivo već dostignutog stepena zaštite rodne ravnopravnosti, pa u tom smislu kao primjer navodimo nekoliko dokumenata UN i Savjeta Evrope koji su polazna osnova za izmjene i dopune ovog propisa.

- UN dokumentima za postizanje rodne ravnopravnosti: Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima (1948), Konvencijom o političkim pravima žena (1952), Konvencijom protiv diskriminacije u obrazovanju (1960), Paktom o građanskim i političkim pravima (1966), Paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966), Deklaracijom o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (1967), Konvencijom o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (1979), Pekinškom deklaracijom i Platformom za akciju (1995), Opcionim protokolom za Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama (1999), Rezolucijom 1325 Savjeta bezbjednosti (2000), Milenijumskom deklaracija UN /8 Milenijumskih razvojnih ciljeva (2000–2015).
- Direktivama Evropske unije koji se odnose na rodnu ravnopravnost i jednak tretman žena i muškaraca: Direktivom Savjeta 2004/113/EZ godine kojom se primjenjuje načelo ravnopravnosti muškaraca i žena u mogućnosti dobijanja i nabavke roba, odnosno pružanja usluga; Direktivom Savjeta 79/7/EEZ od 19. decembra 1978. godine o progresivnoj primjeni principa jednakog tretmana za muškarce i žene u oblasti socijalne zaštite; Direktivom Savjeta 92/85/EEZ od 19. oktobra 1992. godine o uvođenju mjera kojima se podstiče unaprjeđenje sigurnosti i zdravstvene zaštite na radu trudnih radnica i radnica koje su se nedavno porodile ili su na porodijskom odsustvu; Direktivom Savjeta 96/34/EEC o odsustvu radi brige o djetetu; Direktivom 2002/73/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta kojom se mijenja i dopunjava Direktiva Savjeta 76/207/EEZ o primjeni principa jednakog tretmana za muškarce i žene u odnosu na dostupnost zaposlenja, profesionalnu obuku, napredovanje na radnom mjestu i na uslove rada (tekst od važnosti za Evropski ekonomski prostor); Direktivom 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. jula 2006. godine o sprovođenju načela jednakih mogućnosti i jednakog tretiranja muškaraca i žena o pitanjima zapošljavanja i obavljanja zanimanja; Preporukom Savjeta 84/635/EEC od 13. decembra 1984. godine o promociji pozitivne akcije za žene; Rezolucijom Savjeta od 27. marta 1995. godine o ujednačenom učešću žena i muškaraca u procesu donošenja odluka.

- Pravnim aktima Savjeta Evrope: Evropskoj socijalnoj povelji, kao i nizom preporuka Komiteta ministara i Deklaracija o rodnoj ravnopravnosti: Preporukom R(2003)3 o ujednačenom učešću žena i muškaraca u političkom i javnom odlučivanju; Preporukom R(90)4 o neseksističkoj upotrebi jezika; Preporukom R(85) o nasilju u porodici, Preporukom R(98)14 o integrisanju rodnog aspekta u javnu politiku; Deklaracijom o ravnopravnosti žena i muškaraca kao osnovnog kriterijuma demokratije; Preporukom R(2003)3 o uravnoteženom učešću žena i muškaraca u donošenju odluka; Konvencijom o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, tzv. Istanbulskom konvencija, potpisana u Istanbulu 11.5.2011. a koja je stupila na snagu 1. avgusta 2014. godine; Preporukom Savjeta Evrope 148(2004) o uvođenju načela ravnopravnosti polova na lokalnom i regionalnom nivou: strategija promovisanja ravnopravnosti žena i muškaraca u gradovima i regijama" (Strasbourg, 25.-27. maja 2004).

Takođe, principi na kojima se temelji ovaj zakon imaju za cilj implementaciju principa nediskriminacije iz Povelje o fundamentalnim pravima EU i Evropske povelje o rodnoravnopravnosti na lokalnom nivou, kao i prakse Evropskog suda pravde.

U skladu sa Mišljenjem Evropske komisije i datim prijedlozima, tekst Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti je dopunjen i izmijenjen prihvatanjem određenih sugestija.

IV OBJAŠNENJE OSNOVNIH PRAVNIH INSTITUTA

Nakon sprovedene javne rasprave o Nacrtu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, Radna grupa je prihvatila dio predloga dostavljenih od strane učesnika/ca u javnoj raspravi i utvrdila tekst Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti. U skladu sa Mišljenjem eksperata Evropske komisije i njihovim prijedlozima, tekst Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti je dopunjen i izmijenjen prihvatanjem određenih sugestija.

Čl. 1 i 2 Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti definisano je da rodna ravnopravnost, osim muškaraca i žena, podrazumijeva i osobe drugačijeg rodnog identiteta. Rodna ravnopravnost predstavlja fundamentalno pravo za sve i od suštinskog je značaja za svaku demokratsko društvo. Da bi ovo pravo bilo ostvareno ono mora na pravi način biti prepoznato s pravne strane. Dakle, ovim rješenjem se obezbjeđuju jednake mogućnosti za žene, muškarce i osobe drugačijih rodni identiteta da doprinesu kulturnom, političkom, ekonomskom i socijalnom napretku, kao i da imaju jednakomogućnosti da uživaju sve koristi i dobrobiti od napretka jedne zajednice.

Važeći Zakon o rodnoj ravnopravnosti, kao jednu od ključnih obaveza utvrđuje obavezu državnih organa, organa državne uprave i lokalne samouprave, javnih ustanova, javnih preduzeća i drugih pravnih lica koja vrše javna ovlaštenja da radi postizanja rodne ravnopravnosti, u svim fazama planiranja, donošenja i sprovođenja odluka, kao i preduzimanja aktivnosti iz svoje nadležnosti ocjenjuju i vrednuju uticaj tih odluka i aktivnosti na položaj žena i muškaraca.

Članom 3 Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti ova obaveza je proširena i na privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike/ce, čime je ispoštovana Ustavna odredba, koja utvrđuje obavezu države da jemči ravnopravnost žena i muškaraca i razvija politiku jednakih mogućnosti, što konkretno znači da se moraju obezbijediti uslovi za ostvarivanje tih prava i politika u svim oblastima života.

Pekinška platforma za akciju (1995) takođe ističe da bi u radu na postizanju rodne ravnopravnosti u raspodjeli moći odlučivanja na svim nivoima, vlade i drugi faktori trebalo da promovišu aktivnu politiku usmjeravanja rodne perspektive u svim sferama društvenog života. Pristup zasnovan na rodnoj ravnopravnosti se ne fokusira samo na žene, već i žene i muškarce tretira kao aktivne učesnike/ce i korisnike/ce razvojnog procesa u našem društvu. Ovo se u praksi naziva orodnjavanje, koje podrazumijeva da pored nadležnih organa na nacionalnom i lokalnom nivou, pravnih subjekata koji vrše javna ovlašćenja i privredna društva i privredni subjekti kao što su pojedinci – preduzetnici/ce, prilikom pripremanja odluka, sprovođenja odluka ili odgovarajućih aktivnosti, procijene kakav će materijalni ili nematerijalni, finansijski ili drugi uticaj imati njihova primjena na žene, a kakav na muškarce.

Član 4 Predloga zakona se odnosi na izmjenu definicije diskriminacije i njeno usklađivanje sa Zakonom o zabrani diskriminacije i komentarima Evropske komisije o potrebi usklađivanja definicije diskriminacije po osnovu pola sa definicijama posredne i neposredne diskriminacije u evropskom zakonodavstvu, uz istovremeno proširivanje pojma diskriminacije kojom će se smatrati i podsticanje, pomaganje, davanje instrukcija, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminiše po osnovu pola. Osim navedenog prihvaćena je sugestija koja se odnosi na uvođenje uznemiravanja po osnovu pola kao oblika diskriminacije, s obzirom da se prema pravnoj tekovinu EU uznemiravanje mora smatrati diskriminacijom. Takođe je uvažena sugestija Evropske komisije, koja se odnosi na primjenu Direktiva EU o jednakom tretmanu žena i muškaraca, te zaštititi žena vezano za trudnoću i majčinstvo. Predlogom zakona diskriminacijom se smatra svako postupanje kojim se žena zbog trudnoće ili majčinstva, kao i drugo lice zbog promjene pola, dovode u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava

Članom 5 Predloga zakona, u skladu sa sugestijama EK, zaštita je proširena i na druga lica, osim podnosioca pritužbe i svedoka, pa se štite i ona lica koja daju bilo koju vrstu podrške u postupku koji se vodi zbog diskriminacije, ili uporavaju javnost na postojanje diskriminacije po osnovu pola.

U članu 6 Predloga zakona uspostavljena je direktna veza sa zakonima kojima se uređuje zabrana diskriminacije i zakonom kojim se uređuje nadležnost i postupanje Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore u slučajevima posredne i neposredne diskriminacije po osnovu pola, kako bi se na adekvatniji i konkretniji način ostvarila zaštita lica koja su diskriminisana po osnovu pola, a što je još jedna od uočenih nedostajućih karika u dosadašnjim zakonskim rješenjima.

U članu 7 Predloga izvršeno je usklađivanje definicija neposredne i posredne diskriminacije. U istom članu je definisan pojam "uznemiravanje po osnovu pola". Takođe je u istom članu propisano da se pojedina pitanja rješavaju u skladu sa posebnim zakonom, koji tretira ta pitanja.

Članom 8 Predloga zakona, prihvaćena je sugestija EK da promovisanje principa rodne ravnopravnosti bude dio aktivnosti zakonodavne i izvršne vlasti.

U članu 9 Predloga zakona uspostavljena je bliža veza između Zakona o rodnoj ravnopravnosti i obaveza koje se propisuju političkim strankama, sa Zakonom o političkim strankama i Zakonom o izborima poslanika i odbornika kao posebnim zakonima, koji utvrđuju ponašanje političkih partija, ali su istovremeno, partije podstaknute da sopstvenim aktima utvrde takva rješenja kojima će obezbijediti ravnopravni pristup i puno učešće žena u strukturama vlasti i odlučivanja.

U članu 10 Predloga zakona, dodaju se dva nova člana 13a i 13b, kojim se utvrđuju materijalne odredbe kojima se obezbjeđuje poštovanje rodno osjetljivog jezika i obavezno sprovođenje edukacija o rodnoj ravnopravnosti, što omogućuje uvođenje kaznenih odredbi za njihovo nepoštovanje.

Članom 11 Predloga precizirane su oblasti društvenog života u kojima može biti utvrđena nejednaka zastupljenost žena i muškaraca, i u kojima se mogu preduzimati posebne mjere za obezbjeđivanje i unaprijeđivanje rodne ravnopravnosti. Takođe je to bila jedna od sugestija Evropske komisije.

Članom 12 Predloga zakona dopunjen je obavezni sadržaj Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti na taj način što je prihvaćena sugestija Evropske komisije da u Plan uđu pokazatelji postignutih rezultata u njegovoj primjeni.

Članom 13 Predloga zakona je izbrisana tačka 10 koja se odnosi na postupanje po predstavkama građana/nki kojima se ukazuje na neposrednu ili posrednu diskriminaciju, s obzirom da je Zakonom o zabrani diskriminacije definisan postupak zaštite od diskriminacije po osnovu pola, putem podnošenja pritužbi Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda. To znači da nije moguće opravdati postojanje paralelnog i skoro istovjetnog mehanizma zaštite rodne ravnopravnosti.

Članom 14 Predloga zakona dodat je novi član kojim je predviđeno da se organi, privredni subjekti, političke stranje, nevladine organizacije i druga pravna i fizička lica mogu obratiti Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore za mišljenje da li su ili bi nekim svojim aktom ili činjenjem prouzrokovali nejednak tretman muškaraca i žena.

Članom 15 Predloga zakona brisano je poglavlje "IV. POSTUPANJE PO PREDSTAVKAMA" i članovi od 25 do 31 iz Zakona o rodnoj ravnopravnosti. Time su u potpunosti prihvaćene sugestije Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Evropske komisije, i postupak po predstavkama u slučajevima diskriminacije po osnovu pola prešao u nadležnost Zaštitnika/se ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Članom 16 Predloga zakona konkretizuju se kaznene odredbe, koje uvode više prekršaja nego što je do sada to bio slučaj, a što je takođe u praksi bio jedan od najčešće kritikovanih segmenata Zakona o rodnoj ravnopravnosti. Prihvatanjem sugestija sa javne rasprave, Radna grupa je utvrdila novi raspon novčanih kazni za pravna lica od

500 do 10.000 eura, za odgovorno lice u pravnom licu od 150 do 2.000 eura, dok je za preduzetnike/ce kazna je u rasponu od 150 do 3.000 eura.

V PROCJENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za potrebe sprovođenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti ne treba obezbjeđivati posebna sredstva u Budžetu.

PREDLOG ZAKLJUČAKA:

1. *Vlada Crne Gore, na sjednici od _____ 2014. godine, razmotrila je i usvojila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti*
2. *Za predstavnike/ce Vlade Crne Gore koji će učestvovati u radu Skupštine Crne Gore i njenih radnih tijela, prilikom razmatranja Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, određuju se dr Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava i Biljana Pejović, načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti.*
3. *Zadužuje se Ministarstvo kulture da kroz izmjene i dopune Zakona o medijima obezbijedi primjenu člana 13 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list RCG“, br. 46/07 i „Sl. list Crne Gore“, br. 73/10, 40/11)*

*Crna Gora**Secretarijat za zakonodavstvo*MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA
PODGORICA

Primijeno:	22.12.14		
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
	023-7-	3228/01-14	

Broj: 02-834/3

Podgorica, 22. decembra 2014. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

PODGORICA

Na inovirani tekst PREDLOGA ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI (dostavljen 22. decembra 2014. godine), iz okvira nadležnosti ovog Sekretarijata, nemamo primjedaba, budući da su primjedbe i sugestije ovog Sekretarijata, u neposrednoj saradnji sa predstavnicima obrađivača, ugrađene u predloženi tekst zakona.

SEKRETAR
Milica Janković

CRNA GORA
MINISTARSTVO PRAVDE

16.12.14
023-4-3228/01-14

Broj: 03-16753 /14
Podgorica, 16. decembar 2014. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

PODGORICA

PREDMET: Mišljenje na Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti

Ministarstvo pravde razmotrilo je tekst *Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona rodnoj ravnopravnosti*, koji je dostavljen aktom broj: 023-2-3228 :01-14 od 15. decembra 2014. godine i s tim u vezi obavještavamo vas da, u okviru nadležnosti ovog ministarstva, nemamo primjedbi.

MINISTAR,
Duško Marković

CRNA GORA
MINISTARSTVO FINANSIJA

25.10.14

2321/14

Broj: 01-11473/1

Podgorica, 23. oktobar 2014. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

- n/r ministra, gospodina dr. Suada Numanovića -

Poštovani gospodine Numanović,

Na osnovu Vašeg akta, broj 01-2546/14 od 09. oktobra 2014. godine, kojim se traži mišljenje na *Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti*, Ministarstvo finansija daje sljedeće :

MIŠLJENJE

Na tekst Predloga zakona i pripremljeni Izvještaj o analizi uticaja propisa, sa aspekta implikacija na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

Uvidom u Izvještaj o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa utvrđeno je da za sprovođenje dostavljenog Zakona nije potrebno obezbijediti posebna finansijska sredstva iz Budžeta Crne Gore.

Shodno navedenom, Ministarstvo finansija daje saglasnost na *Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti*.

S poštovanjem,

MINISTAR
dr Radoje Žugić

CRNA GORA
VLADA CRNE GORE
UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE

Broj: *02-1050/2*
Podgorica, 20.10.2014.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava
Dr Suad Numanović, ministar

Poštovani ministre,

U skladu sa Vašim dopisom broj 01 – 2546 /14 koji se odnosi na davanje mišljenja na Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti obavještavam Vas da nakon što smo upoznati sa istim nemamo primjedbi.

DIREKTOR

[Signature]
Dr Božidar Vuksanović

Crna Gora
Ministarstvo kulture

Br. 01 - 1505/14

Datum: 20. 10. 2014.

01-2546/14

01-2546/14

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

Dr Suad Numanović, ministar

Poštovani gospodine Numanoviću,

Povodom Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, Ministarstvo kulture daje sljedeće

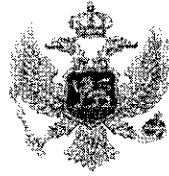
MIŠLJENJE

U odnosu na Vaš dopis br. 01-2546/14 od 09.10.2014. godine, kojim ste obavijestili da je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, nakon sprovedene javne rasprave, priprenilo tekst Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, te da Ministarstvo kulture dostavi mišljenje na pomenuti tekst Prijedloga, obavještavamo Vas da na dostavljeni Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti Ministarstvo kulture, sa stanovišta svoje nadležnosti, nema primjedbi.

Ministarstvo kulture je mišljenja da će odredbe navedenog zakona doprinijeti boljoj i efikasnijoj praksi u pogledu zastupljenosti pune ravnopravnosti u osivarivanju proklamovanih i Ustavom i zakonima utvrđenih prava.

ZA MINISTRA

Duško Marković

**CRNA GORA
MINISTARSTVO ODBRANE**

Broj : 80601-5884/14
Podgorica, 14.10.2014. godine

**MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
dr Suad Numanović, ministar**

PODGORICA

Gospodine ministre,

U vezi Vašeg akta, broj: 01-2546/14 od 9.10.2014.godine, obavještavamo Vas, da nemamo primjedbi i sugestija na Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti.

S poštovanjem,

MINISTAR

prof. dr Milica Pejanović – Đurišić

CRNA GORA
MINISTARSTVO ZA INFORMACIONO DRUŠTVO
I TELEKOMUNIKACIJE

Broj: 213-01-2589/2-14
Podgorica, 14.10.2014. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

Predmet: Mišljenje na tekst Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj
ravnopravnosti

Vašim dopisom br. 01-2546/14 od 09.10.2014. godine, tražili ste mišljenje na tekst
Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti. S tim u vezi,
Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije daje sljedeće

MIŠLJENJE

Sa aspekta nadležnosti Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, nemamo
primjedbi na dostavljeni tekst.

S poštovanjem,

MINISTAR

Prof. dr Vujica Lazović

Crna Gora

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja

Broj: 011-15/14-1
Podgorica, 14. 10. 2014. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

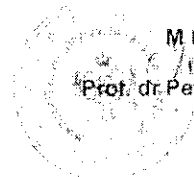
PODGORICA

Postupajući po vašem zahtjevu, a povodom Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, dajemo sljedeće

Mišljenje

Na predloženi tekst Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, ovo ministarstvo nema primjedbi, a imajući u vidu da su naši predstavnici učestvovali u Javnoj raspravi, gdje su neposredno iznijeli svoje sugestije.

S poštovanjem,

MINISTAR
Petar Ivanović
Prof. dr. Petar Ivanović

Crna Gora
Ministarstvo pravosuđa

15. 10. 14
01-2009/14

Broj: 01-4796/2
Podgorica, 14. oktobar 2014. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
Gospodin Dr Suad Numanović, ministar

Podgorica

Postovani gospodine NUMANOVIĆU,

U vezi sa Vašim aktom broj: 01-2546/14 od 9. oktobra 2014. godine za davanje mišljenja na tekst Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, obavještavamo Vas da nemamo primjedbi.

SEKRÉTAR
Srdan RAIČEVIĆ

CRNA GORA

MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA
I TURIZMA

Broj: 01-970/9
Podgorica, 14. oktobar 2014. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
Dr Suad Numanović, ministar

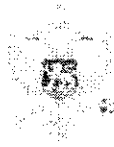
Podgorica

Poštovani gospodine Numanoviću

U vezi Vašeg dopisa br: 01- 2564/16 od 09. oktobra 2014. godine kojim ste tražili mišljenje na Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, obavještavamo Vas da nemamo primjedbi na navedeni tekst predloga zakona.

S poštovanjem,

Crna Gora

Ministarstvo rada i socijalnog staranja

14.10.14

14.10.14

Broj: 56-641/14-3
Podgorica, 13.10.2014.godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
Ministar, g. dir. Dr Suad Numanović

PODGORICA

Predmet: Mišljenje na tekst Predloga zakona o izmjenama i dopuna Zakona o rodnoj ravnopravnosti

Poštovani,

U vezi dopisa broj 01-25467/14 od 09.10.2014.godine obavještavamo Vas da je Ministarstvo rada i socijalnog staranja saglasno na tekst Predloga zakona o izmjenama i dopuna Zakona o rodnoj ravnopravnosti.

S poštovanjem

 MINISTAR
Mr Predrag Bošković

Crna Gora

Ministarstvo zdravlja

PROJEKTOVANJE
10.10.2014.
10.10.2014/14

Broj: 011-204/2013-4
Podgorica, 10. 10. 2014. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
- ministru, dr Suadu Numanoviću -

PODGORICA

Poštovani,

U vezi vašeg akta br. 01-2546/14 od 09. oktobra, 2014. godine, i teksta Prijedloga Zakona o rodnoj ravnopravnosti, Ministarstvo zdravlja daje

MIŠLJENJE

Na tekst Prijedloga Zakona o rodnoj ravnopravnosti, Ministarstvo zdravlja nema primjedbi.

S poštovanjem,

MINISTAR,
Prof. dr Miodrag Radunović

Crna Gora
Ministarstvo nauke

10. 10. 2014

01-2546/14

01-2546/14

Broj: 01- 1995/2
Podgorica, 10. septembar 2014. godine

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

- Dr Suad Numanović, ministar -

PREDMET: Mišljenje o Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti

Poštovani ministre Numanoviću,

Obavještavamo Vas da je Ministarstvo nauke razmotrilo **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti**, koji ste dostavili uz zahtjev broj: 01-2546/14 od 09. oktobra 2014. godine, i sa aspekta nadležnosti ovog Ministarstva, nema primjedbi i sugestija na tekst predloženog Zakona.

S poštovanjem,

MINISTAR

Prof. dr Sanja Vlahović

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

IZVJEŠTAJ
sa javne rasprave povodom
Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti

Na osnovu Uredbe o postupku i načinu vođenja Javne rasprave u pripremi zakona ("Sl. List Crne Gore", br. 12/12 od 24. 02. 2012.), Ministarstvo za ljudska i manjinska prava sprovelo je Javnu raspravu koja je trajala 53 dana, počevši od dana objavljivanja teksta Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti na sajtu Ministarstva za ljudska i manjinska prava i sajtu E-uprave, od 01. avgusta 2014. godine do 22. septembra 2014. godine.

Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti štampan je i kao podlist – dodatak dnevnom listu „Pobjeda“ i bio objavljen 05. avgusta 2014. godine. U okviru javne rasprave organizovana su tri okrugla stola, i to:

- **2. septembar 2014. godine** u Baru;
- **9. septembar 2014. godine** u Bijelom Polju;
- **17. septembar 2014. godine** u Podgorici.

Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori, Misija OEBS-a, i Kancelarija UNDP-ja su imali svoje stalne predstavnike/ce, kao posmatrače/ice, u Radnoj grupi zaduženoj za izradu Nacrta zakona.

U okviru javne rasprave, svi zainteresovani/e svoje primjedbe i sugestije mogli su dostaviti i elektronskim putem.

Učesnici/e u javnoj raspravi su bili građani/ke, predstavnici/e državnih institucija, organa lokalne samouprave, međunarodnih organizacija, političkih organizacija, nevladinih organizacija i drugi/e zainteresovani/e.

U Predlogu ZoRR uvedena su dva nova člana u odnosu na Nacrt; na početku Nacrta novi član 1 i između člana 2 i člana 3 Nacrta.

Primjedbe, predlozi i sugestije koji su, u toku trajanja javne rasprave ponudeni na razmatranje grupisane su u sljedećih nekoliko tema:

1. **Primjedba: Član 1 Nacrta zakona – pojasniti terminologiju.**

Odgovor obrađivača: Ova primjedba je prihvaćena; umjesto: *U Zakonu o rodnoj ravnopravnosti („Službeni list RCG“, broj 46/07) u članu 3 stav 1 poslije riječi: „(u daljem tekstu: organi)“ dodaju se zarez i riječi: „kao i privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici/ce“*, ovaj član sada glasi: *U članu 3 poslije teksta u zagradi: „(u daljem tekstu: organi)“ dodaju se zarez i riječi: „kao i privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici/ce“*. Ovaj član sada je član 2 Predloga.

2. Primjedba: Član 2 postojećeg Zakona – brisati riječ „neopravdano“.

Odgovor obrađivača: *Ova primjedba nije usvojena.* Ovaj član postaje član 3 Predloga. Nakon ovog člana u Predlogu je dodat novi član 4, koji glasi:

Član 4

Poslije člana 4 dodaje se novi član koji glasi:

„Član 4a

Višestruka diskriminacija u smislu ovog zakona je kada je osoba osim po osnovu pola, diskriminisana još po nekom osnovu, u skladu sa zakonom.”

3. Primjedba: Član 3 Nacrta – dodati u 6a i zaštitu lica svjedoka/inja diskriminacije po osnovu pola.

Odgovor obrađivača: *Ova primjedba nije usvojena.* Ovaj član postaje član 5 Predloga.

4. Primjedba: Precizirati član 4 Nacrta zakona – upitna je sintagma „po nekom od osnova iz stava 1 člana 2 ovog Zakona“, da li se to odnosi na na Zakon o zabrani diskriminacije, sa kojim se usklađuje definicija.

Odgovor obrađivača: *ova primjedba je usvojena; u pitanju je nomotehnička greška; pa umjesto „po nekom od osnova iz stava 1 člana 2 ovog Zakona“ u tekstu Predloga stoji: po nekom od osnova iz člana 4 stava 1 ovog zakona.*

Ovaj član postaje član 6 Predloga.

5. Primjedba: Član 6 Nacrta - član 13 b precizirati.

Odgovor obrađivača: *ova primjedba nije usvojena; ovaj član postaje član 8 Predloga.*

6. Primjedba: Član 14 važećeg Zakona o rodnoj ravnopravnosti:

- **obavezati organe lokalne samouprave da njihovi akti i odluke budu u skladu sa postojećim Zakonom**
- **standardizovati obrazce izvještavanja – definisati formu i vrste izvještaja koje će tretirati Ministarstvo za ljudska i manjinska prava**

Odgovor obrađivača: *ova primjedba nije usvojena, jer se ovo pitanje uređuje podzakonskim aktima.*

- 7. Primjedba:** Član 21 stav 1 važećeg Zakona o rodnoj ravnopravnosti predstavlja dobar osnov da se inspekcijski nadzor uvede kao mjera za sankcionisanje slučajeva diskriminacije po osnovu pola u svim oblastima društvenog života.

Odgovor obrađivača: Pitanje je regulisano zakonima kojima se uređuje zabrana diskriminacije i zakonom kojim se uređuje nadležnost i postupanje Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda u slučajevima posredne i neposredne diskriminacije po osnovu pola.

- 8. Primjedba:** U Nacrt uključiti i pojmove rodnog identiteta i seksualne orijentacije.

Odgovor obrađivača: Ova primjedba je djelimično usvojena; izraz „i osoba drugačijih rodni identiteta“ je inkorporiran u novi član, član 1 Predloga, koji glasi:

Član 1

U Zakonu o rodnoj ravnopravnosti („Službeni list RCG“, broj 46/07) u članu 2 stav 1 poslije riječi: „učešće žena“ veznik „i“ briše se i dodaje se zarez, a poslije riječi „muškaraca“ dodaju se riječi: „i osoba drugačijih rodni identiteta“.

- 9. Primjedba:** U Nacrtu treba definisati zaštitu višestruko diskriminiranih žena – mora se naglasiti i pojačati njihova zaštita – pripadnica marginalizovanih grupa, kao i pojačati njihovu zaštitu.

Odgovor obrađivača: Ova primjedba je djelimično usvojena; novim članom uveden je pojam „višestruka diskriminacija“ u tekst Predloga ovog zakona u članu 4 Predloga, koji glasi:

Član 4

Poslije člana 4 dodaje se novi član koji glasi:

„Član 4a

Višestruka diskriminacija u smislu ovog zakona je kada je osoba osim po osnovu pola, diskriminirana još po nekom osnovu, u skladu sa zakonom.“

- 10. Primjedba:** treba uvrstiti prebacivanje tereta odgovornosti na tuženu stranu u slučajevima postojanja diskriminacije po osnovu pola.

Odgovor obrađivača: Ova sugestija, kao i sugestija EK je prihvaćena, pa je zaštita proširena i na druga lica, osim podnosioca pritužbe i svedoka, tako da se štite i ona lica koja daju bilo koju vrstu podrške u postupku koji se vodi zbog diskriminacije, ili uporevaju javnost na postojanje diskriminacije po osnovu pola.

- 11. Primjedba:** treba uvrstiti da troškovi parnice da budu besplatne u određenoj mjeri.

Odgovor obrađivača: ova primjedba nije usvojena jer je ovo pitanje regulisano drugim zakonom.

12. Primjedba: pojasniti proceduru pokretanja prekršajnog postupka od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava, tj. Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti.

Odgovor obrađivača: *Nakon sumiranja svih komentara i sugestija dobijenih tokom Javne rasprave, kao i od strane eksperata/kinja EK, postupak po predstavkama u slučajevima diskriminacije po osnovu pola prešao u nadležnost Zaštitnika/se ljudskih prava i sloboda Crne Gore.*

13. Primjedba: U Nacrtu treba razmotriti obaveznost upotrebe rodno – senzitivnog jezika, kao i smanjenje predloženog raspona novčanih kazni.

Odgovor obrađivača: *Ova primjedba je djelimično usvojena; smanjen raspon novčanih kazni – sa 20 000.00€ gornja granica je spuštena na 10 000.00€ za pravno lice; a za preduzetnike sa 6 000.00 € na 3 000.00 €.*

14. Primjedba: Definisati i normirati potrebu za uvođenjem pojma rodno budžetiranja.

Odgovor obrađivača: *Ova primjedba nije usvojena zato što se rodno budžetiranje uvodi kroz programsko budžetiranje koje je Zakonom o budžetu obavezno za sve državne i lokalne organe.*

	ZAKON O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI (“Sl. list RCG, br. 46/07 i “Sl. list Crne Gore 73/10, 40/11)	PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI	NAPOMENA
1.	Član 1 Ovim zakonom uređuje se način obezbjeđivanja i ostvarivanja prava po osnovu rodne ravnopravnosti, u skladu sa međunarodnim aktima i opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava, kao i mjere za eliminisanje diskriminacije po osnovu pola i stvaranje jednakih mogućnosti za učešće žena i muškaraca u svim oblastima društvenog života.	Član 1 U Zakonu o rodnoj ravnopravnosti („Službeni list RCG“, broj 46/07) u članu 1 stav 1 poslije riječi „muškaraca“ dodaju se zarez i riječi: „kao i lica drukčijih rodnih identiteta“.	Prihvaćena sugestija NVO sa javne rasprave
2.	Član 2 Rodna ravnopravnost podrazumijeva ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim oblastima javnog i privatnog sektora, jednak položaj i jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava i sloboda i korišćenje ličnih znanja i sposobnosti za razvoj društva, kao i ostvarivanje jednake koristi od rezultata rada.	Član 2 U članu 2 stav 1 poslije riječi „muškaraca“ dodaju se zarez i riječi: „kao i lica drukčijih rodnih identiteta“.	Prihvaćena sugestija NVO sa javne rasprave
3.	Član 3 Državni organi, organi državne uprave i lokalne samouprave, javne ustanove, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi) dužni su da, radi postizanja rodne ravnopravnosti, u svim fazama planiranja, donošenja i sprovođenja odluka, kao i preduzimanja aktivnosti iz svoje nadležnosti ocjenjuju i vrednuju uticaj tih odluka i aktivnosti na položaj žena i muškaraca.	Član 3 U članu 3 poslije riječi: „(u daljem tekstu: organi)“ dodaju se zarez i riječi: „kao i privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici/ce“.	Prihvaćena sugestija Evropske komisije
4.	Član 4 Diskriminacija po osnovu pola je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno razlikovanje, privilegovanje, isključivanje ili ograničavanje zasnovano na polu zbog kojeg se nekom licu otežava ili negira	Član 4 U članu 4 stav 1 mijenja se i glasi: „Diskriminacija po osnovu pola je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako	Prihvaćena sugestija Evropske komisije

	priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, sportskom, građanskom i drugim područjima javnog života. Diskriminacijom, u smislu stava 1 ovog člana, smatra se i seksualno uznemiravanje, podsticanje drugog lica na diskriminaciju, kao i korišćenje riječi u muškom rodu kao generički neutralne forme za muški i ženski rod. Diskriminacijom iz stava 1 ovog člana ne smatra se pravo žena na zaštitu materinstva, kao i propisanu posebnu zaštitu na radu zbog bioloških karakteristika.	postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, zbog kojeg se nekom licu otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u građanskom i političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom i drugim oblastima javnog i privatnog života.“ Poslije stava 1 dodaje se novi stav koji glasi: „Diskriminacijom po osnovu pola smatra se i podsticanje, pomaganje, davanje instrukcija, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po osnovu pola.“ U stavu 2 poslije riječi: "smatra se i" dodaju se riječi: "uznemiravanje po osnovu pola,". Stav 3 mijenja se i glasi: „Diskriminacijom se smatra svako postupanje kojim se žena zbog trudnoće ili majčinstva, kao i drugo lice zbog promjene pola, dovode u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava.“ Dosadašnji st. 2 i 3 postaju st. 3 i 4.	
5.	Član 6 Niko ne može trpjeti štetne posljedice zbog toga što je kao svjedok/inja ili žrtva diskriminacije po osnovu pola dao/la iskaz pred nadležnim organom ili upozorio/la javnost na slučaj diskriminacije po osnovu pola.	Član 5 Član 6 mijenja se i glasi: "Niko ne može trpjeti štetne posljedice zbog podnošenja pritužbe za diskriminaciju ili svjedočenja, upozoravanja javnosti na diskriminaciju po osnovu pola ili davanja bilo kojeg drugog oblika podrške postupku koji se vodi zbog diskriminacije po tom osnovu."	Prihvaćena sugestija NVO sa javne rasprave i sugestija Evropske komisije
6.		Član 6 Poslije člana 6 dodaje se novi član koji glasi:	Prihvaćena sugestija Evropske komisije

		„Član 6a „Zaštita lica diskriminiranih po osnovu pola ostvaruje se u skladu sa zakonom kojim se uređuje zabrana diskriminacije i zakonom kojim se uređuje nadležnost Zaštitnika/celjudskihpravaislobodaCrneGore.“	
7.	Član 7 Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja: 1) rod je društveno uspostavljena uloga žena i muškaraca u javnom i privatnom životu koja se razvila na biološkoj razlici polova; 2) pol predstavlja biološku karakteristiku po kojoj se razlikuju ljudska bića na muška i ženska; 3) jednake mogućnosti podrazumijevaju nepostojanje ograničenja po osnovu pola za učešće muškaraca i žena u političkoj, ekonomskoj, društvenoj, kulturnoj i drugim oblastima društvenog života, čime se obezbjeđuje ostvarivanje njihovih prava i sloboda; 4) nejednak tretman je svako postupanje kojim se pravi razlika između muškaraca i žena zato što pripadaju različitim polovima ili se neopravdano daje prednost licu jednog pola u odnosu na lice drugog pola; 5) neposredna diskriminacija po osnovu pola postoji kad se lice tretira ili može biti tretirano nepovoljnije u odnosu na lice drugog pola, u istoj ili sličnoj situaciji, isključivo po osnovu pola; 6) posredna diskriminacija po osnovu pola postoji kad propis, drugi akt, kriterijum ili radnja, u istim ili sličnim okolnostima, dovodi u nepovoljniji položaj lica jednog pola u odnosu na lice drugog pola; 7) nasilje po osnovu pola je djelo kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, mentalna, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelom	Član 7 U članu 7 stav 1 tačka 3 poslije riječi: „drugim oblastima“ riječ „društvenog“ briše se. Tač. 5 i 6 mijenjaju se i glase: „5) neposredna diskriminacija po osnovu pola postoji ako se aktom, radnjom ili nečinjenjem lica ili grupa lica jednog pola, u istoj ili sličnoj situaciji, dovode ili su dovedeni, odnosno mogu biti dovedeni u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica drugog pola; 6) posredna diskriminacija po osnovu pola postoji ako prividno neutralna odredba propisa ili opšteg akta, kriterijum ili praksa dovodi ili bi mogla dovesti lice ili grupu lica jednog pola, u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica drugog pola, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje cilja, odnosno u prihvatljivo srazmjernom odnosu sa ciljem koji se želi postići;“. U tački 7 poslije riječi: „i trgovine ljudima“ umjesto tačke-zareza stavlja se zarez i dodaju riječi: „u skladu sa posebnim zakonom;“. Poslije tačke 7 dodaje se nova tačka koja glasi:	Prihvaćena sugestija Evropske komisije

	koja ozbiljno sputava lice da uživa u svojim pravima i slobodama u javnom ili privatnom životu, uključujući porodično nasilje, incest, silovanje i trgovinu ljudima; 8) seksualno uznemiravanje je svako neželjeno fizičko, verbalno ili neverbalno ponašanje seksualnog karaktera, koje ima za cilj ili predstavlja povredu ličnog dostojanstva ili kad stvara stanje straha, neugodno, agresivno, ponižavajuće ili uvrjedljivo stanje.	"7a) Uznemiravanje po osnovu pola postoji kad neželjeno ponašanje prema licu ili grupi lica jednog polaima za cilj ili čija je posljedica povreda ličnog dostojanstva, izazivanja straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranja neprijateljskog ili ponižavajućeg okruženja za to lice ili grupu lica, u skladu sa posebnim zakonom;" U tački 8 poslije riječi: „uvrjedljivo stanje” umjesto tačke stavlja se zarez i dodaju riječi: „u skladu sa posebnim zakonom.”	
8.	Član 10 Skupština Crne Gore i Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) će, u okviru svojih nadležnosti, primjenjivati principe rodne ravnopravnosti, a naročito princip rodno balansirane zastupljenosti prilikom izbora i imenovanja na određene funkcije, obrazovanja radnih tijela i utvrđivanja sastava zvaničnih delegacija.	Član 8 U članu 10 poslije riječi: "u okviru svojih nadležnosti," dodaje se riječ "promovisati".	Prihvaćena sugestija Evropske komisije
9.	Član 12 Političke stranke, svojim aktima, određuju način i mjere za postizanje rodno balansirane zastupljenosti žena i muškaraca u svojim organima, na kandidacionim listama za izbor poslanika i odbornika, u izabranim klubovima poslanika i odbornika i za izbor na javne funkcije na svim nivoima.	Član 9 U članu 12 stav 1 poslije riječi „nivoima“ umjesto tačke stavlja se zarez i dodaju riječi: „u skladu sa zakonom.”	Prihvaćena sugestija Evropske komisije
10.	Član 13 Mediji promovišu rodnu ravnopravnost kroz programsku koncepciju.	Član 10 Poslije člana 13 dodaju se dva nova člana koji glase: „Član 13a Organi, mediji, privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici/ce dužni su da u svom radu koriste rodno osjetljivi jezik i da u aktima o zasnivanju radnog odnosa, odnosno ugovoru o radu, aktima o izboru, imenovanju,	

		odnosno postavljenju, kao i u aktima o izboru u akademska zvanja, aktima o raspoređivanju i drugim aktima kojima se odlučuje o pravima i obavezama zaposlenih i drugim javnim ispravama i evidencijama, sve nazive radnih mjesta, zanimanja, zvanja i funkcija izražavaju u prirodnom rodu (muškom ili ženskom) lica na koje se ovi akti odnose. Član 13b Organi su dužni da u okviru programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja zaposlenih ili na drugi način propisan zakonom ili drugim aktom obezbijede edukaciju zaposlenih o postizanju rodne ravnopravnosti, odnosno ostvarivanju prava po osnovu rodne ravnopravnosti.“	
11.	Član 15 U oblastima društvenog života, u kojima je utvrđena nejednaka zastupljenost žena i muškaraca, odnosno nejednak tretman lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, mogu se preduzimati posebne mjere za obezbjeđivanje i unapređivanje rodne ravnopravnosti. Nejednaka zastupljenost, u smislu stava 1 ovog člana, postoji u slučajevima kada je zastupljenost lica jednog pola u određenoj društvenoj oblasti, odnosno dijelu te oblasti manja od procenta zastupljenosti lica tog pola u ukupnoj populaciji.	Član 11 U članu 15 stav 1 riječi: „U oblastima društvenog života“ zamjenjuju se riječima: „U političkoj, ekonomskoj, društvenoj, kulturnoj i drugim oblastima života“. U stavu 2 riječi: „u određenoj društvenoj oblasti“ zamjenjuju se riječima: „u oblastima iz stava 1 ovog člana“.	Prihvaćena sugestija Evropske komisije
12.	Član 21 Vlada utvrđuje Plan aktivnosti i programe za sprovođenje ovog Plana. Plan aktivnosti, koji se donosi najmanje za period od četiri godine, sadrži: 1) ciljeve i mjere za postizanje rodne ravnopravnosti u svim oblastima društvenog života, a naročito u oblasti rada, socijalne i zdravstvene zaštite, obrazovanja, zaštite	Član 12 U članu 21 stav 2 tačka 1 riječi: „u svim oblastima društvenog života“ zamjenjuju se riječima: „u oblastima iz člana 15 stav 1 ovog zakona.“ U stavu 2 poslije tačke 3 dodaje se nova tačka koja glasi: “3a) pokazatelje postignutih rezultata	Prihvaćena sugestija Evropske komisije

	od nasilja nad ženama, kao i zastupljenosti žena i muškaraca u procesima odlučivanja na svim nivoima i u svim područjima društvenog života; 2) smjernice za izradu programa u pojedinim oblastima društvenog života, kao i obaveze i nosioce programa; 3) podatke koji se moraju u zvaničnim statistikama, anketama ili ispitivanju javnosti prikupljati, objavljivati, povezivati, čuvati, analizirati i iskazivati odvojeno po polu; 4) način izvještavanja o sprovođenju mjera iz Plana aktivnosti; 5) odgovornost za sprovođenje mjera utvrđenih Planom aktivnosti; 6) finansijska sredstva potrebna za sprovođenje mjera iz Plana aktivnosti. Programima za sprovođenje Plana aktivnosti utvrđuju se aktivnosti u pojedinim oblastima društvenog života, za period od dvije godine.	primjene Plana aktivnosti;".	
13.	Član 22 Ministarstvo: 1) koordinira aktivnosti koje imaju za cilj uspostavljanje rodne ravnopravnosti i učestvuje u pripremi i donošenju akcionih planova za uspostavljanje rodne ravnopravnosti na svim nivoima; 2) prati primjenu međunarodnih dokumenata i konvencija, kao i usvojenih međunarodnih standarda iz oblasti rodne ravnopravnosti, preduzima mjere za njihovu implementaciju u pravni sistem Crne Gore i kreira kvalitetan monitoring poštovanja tih dokumenata; 3) priprema Plan aktivnosti, predlaže njegovo usvajanje i prati njegovo sprovođenje; 4) priprema programe za sprovođenje Plana aktivnosti na osnovu izvještaja organa za oblasti iz njihove nadležnosti; 5) organizuje istraživanja i analize o stanju rodne ravnopravnosti i analize potrebne za sprovođenje Plana aktivnosti, kao i sakupljanje podataka u okviru saradnje	Član 13 U članu 22 stav 1 tačka 10 briše se. Dosadašnje tač. 11 i 12 postaju tač. 10 i 11.	Prihvaćena sugestija Evropske komisije

	na nacionalnom i međunarodnom nivou; 6) priprema izvještaje o ispunjavanju međunarodnih obaveza od strane Crne Gore u oblasti rodne ravnopravnosti; 7) saraduje sa lokalnom samoupravom i pruža podršku za osnivanje mehanizama za uspostavljanje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou; 8) uspostavlja saradnju sa nevladinim organizacijama; 9) preduzima i podstiče aktivnosti na edukaciji o rodnoj ravnopravnosti i organizuje izdavanje prigodnih publikacija čiji je cilj promovisanje rodne ravnopravnosti; 10) postupa po predstavkama građana/ki u kojima se ukazuje na posrednu ili neposrednu diskriminaciju po osnovu pola, zauzima stavove i daje mišljenja i preporuke, a po potrebi obavještava Zaštitnika ljudskih prava i sloboda o postojanju diskriminacije po osnovu pola; 11) dostavlja Vladi godišnji izvještaj o ostvarivanju Plana aktivnosti; 12) obavlja i druge poslove u vezi ostvarivanja rodne ravnopravnosti u skladu sa ovim zakonom. Izvještaje iz stava 1 tačka 4 ovog člana organi su dužni da dostave Ministarstvu, najkasnije u roku od dva mjeseca prije isteka vremena za koje je program utvrđen.		
14.	Član 24 Organi su dužni da na zahtjev Ministarstva pruže adekvatnu pomoć, odnosno dostave potrebne podatke iz okvira svoje nadležnosti.	Član 14 Poslije člana 24 dodaje se novi član koji glasi „Član 24a Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda Crne Gore, na zahtjev organa, privrednog subjekta, političke stranke, nevladine organizacije i drugog pravnog i fizičkog lica, daje mišljenje o tome da li su ili bi nekim svojim aktom ili radnjom prouzrokovali nejednak tretman žena i muškaraca.“	Prihvaćena sugestija Evropske komisije
15.	IV POSTUPANJE PO PREDSTAVKAMA Član 25	Član 15	Prihvaćena sugestija Zaštitinika/ce ljudskih

Predstavka kojom se ukazuje na posrednu ili neposrednu diskriminaciju po osnovu pola podnosi se Ministarstvu. Zaposleni/e u Ministarstvu dužni/e su da čuvaju lične podatke koje saznaju u postupku po predstavec, u skladu sa propisima o zaštiti ličnih podataka. Član 26 Predstavku može podnijeti svako lice koje smatra da je diskriminisano po osnovu pola. Predstavku, u ime lica koje je diskriminisano po osnovu pola, uz njegovu/njenu saglasnost, može podnijeti i drugo pravno i fizičko lice. Ministarstvo može postupati i po anonimnoj predstavec, ukoliko se njome ukazuje na posrednu diskriminaciju po osnovu pola i koja sadrži dovoljno podataka za otkrivanje i utvrđivanje postojanja diskriminacije po osnovu pola. Član 27 Ministarstvo neće postupati po predstavec iz koje očigledno proizilazi da se ne radi o diskriminaciji po osnovu pola. O razlozima nepostupanja po predstavec Ministarstvo obavještava podnosioca/teljku predstavke. Član 28 Ministarstvo obavještava organ, poslodavca, političku stranku i drugo pravno ili fizičko lice na koje upućuje predstavku (u daljem tekstu: protivna strana) o postupanju po predstavec, a može od njih i da zahtijeva da u određenom roku dostave izjašnjenja koja omogućavaju postupanje po predstavec. Ako protivna strana ne dostavi pisano izjašnjenje iz stava 1 ovog člana, Ministarstvo zauzima stav i mišljenje	Poglavlje: „IV. POSTUPANJE PO PREDSTAVKAMA" i čl. 25 do 31 brišu se.	prava i sloboda Crne Gore i sugestija Evropske komisije

	na osnovu podataka kojima raspolaže. Član 29 Ministarstvo obustavlja postupanje po predstavci na zahtjev podnosioca/teljke predstavke ili ako se, zbog nedostatka podataka, postupanje po predstavci ne može nastaviti. Član 30 Ministarstvo priprema mišljenje sa konstatacijama i ocjenama o okolnostima slučaja iz predstavke, sa aspekta postojanja diskriminacije po osnovu pola i o tome obavještava podnosioca/teljku predstavke i protivnu stranu. U mišljenju iz stava 1 ovog člana Ministarstvo upozorava na utvrđeno postojanje diskriminacije po osnovu pola, preporučuje način otklanjanja uzroka diskriminacije i određuje rok za podnosioca/teljku predstavke i protivnu stranu u kojem će obavijestiti Ministarstvo o preduzetim mjerama. Član 31 Organi, privredni subjekti, političke stranke, nevladine organizacije i druga pravna i fizička lica mogu se obratiti Ministarstvu zahtjevom za davanje mišljenja o tome da li su ili bi nekim svojim aktom ili radnjom prouzrokovali nejednak tretman žena i muškaraca u smislu ovog zakona.		
16.	Član 33 Novčanom kaznom od 2.500 eura do 8.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice ako statističke podatke i informacije koje se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju ne iskazuje po polnoj pripadnosti (član 14 stav 1). Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno	Član 16 Član 33 mijenja se i glasi: „Novčanom kaznom od 500 eura do 10.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako: 1) ženu zbog trudnoće ili majčinstva, ili lice zbog promjene pola, dovede u nepovoljniji položaj u odnosu na druga	Prihvaćena sugestija Evropske komisije

lice u pravnom licu novčanom kaznom od 400 eura do 1.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 500 eura do 5.000 eura.

lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava (član 4 stav 4);

- 2) u svom radu ne koristi rodno osjetljivi jezik, odnosno u aktima o zasnivanju radnog odnosa, odnosno ugovoru o radu, aktima o izboru, imenovanju, odnosno postavljenju, kao i u aktima o izboru u akademska zvanja, aktima o raspoređivanju i drugim aktima kojima se odlučuje o pravima i obavezama zaposlenih i drugim javnim ispravama i evidencijama, sve nazive radnih mjesta, zanimanja, zvanja i funkcija ne izražava u prirodnom rodu lica na koje se ovi akti odnose (član 13a);
- 3) ne obezbijedi edukaciju zaposlenih o postizanju rodne ravnopravnosti (član 13b);
- 4) statističke podatke i informacije koje prikuplja, evidentira i obrađuje ne iskazuje po polnoj pripadnosti (član 14 stav1);
- 5) ne pribavi saglasnost Ministarstva prije sprovođenja pozitivnih mjera (član18 stav 3);
- 6) ne dostavi Ministarstvu, u propisanom roku, izvještaj o ostvarivanju rodne ravnopravnosti iz svoje nadležnosti (člana 22 stav 1 tačka 4);
- 7) ne odredi službenika/cu, koji će obavljati poslove koordinatora/ke aktivnosti u vezi pitanja rodne ravnopravnosti, odnosno koji/a učestvuje u pripremi i sprovođenju Plana aktivnosti (član 23).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana

		kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, državnom organu, organu državne uprave i organu lokalne samouprave novčanom kaznom od 150 eura do 2.000 eura. Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik/ca novčanom kaznom od 150 eura do 3.000 eura."	

**IZJAVA O USKLAĐENOSTI NACRTA/PREDLOGA PROPISA CRNE GORE S PRAVNOM
TEKOVINOM EVROPSKE UNIJE**

Identifikacioni broj Izjave		MZLJMP- IU/PZ/14/01
1. Naziv nacrt/predloga propisa		
- na crnogorskom jeziku	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti	
- na engleskom jeziku	Proposal for the Law on amendments to the Law on Gender Equality	
2. Podaci o obrađivaču propisa		
a) Organ državne uprave koji priprema propis		
Organ državne uprave	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava	
- Sektor/odsjek	Odjeljenje za poslove za rodne ravnopravnosti	
- odgovorno lice (ime, prezime, telefon, e-mail)	Biljana Pejović; + 382 69 194 267; biljana.pejovic@mmp.gov.me	
- kontakt osoba (ime, prezime, telefon, e-mail)	Tatjana Radulović; + 382 69 55 00 77; tatjana.radulovic@mmp.gov.me	
b) Pravno lice s javnim ovlaštenjem za pripremu i sprovođenje propisa		
- Naziv pravnog lica	/	
- odgovorno lice (ime, prezime, telefon, e-mail)	/	
- kontakt osoba (ime, prezime, telefon, e-mail)	/	
3. Organi državne uprave koji primjenjuju/sprovode propis		
- Organ državne uprave	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i svi organi državne uprave	
4. Usklađenost nacrt/predloga propisa s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i njenih država članica, s jedne strane i Crne Gore, s druge strane (SSP)		
a) Odredbe SSPa s kojima se usklađuje propis		
Glava I – Opšti principi, član 2 i član 5 Glava VI, Usklađivanje zakonodavstva, sprovođenje zakona i pravila o konkurenciji, član 72, stav 2 (širenje harmonizacije na ostala područja obuhvaćena Sporazumom)		
b) Stepen ispunjenosti obaveza koje proizilaze iz navedenih odredbi SSPa		
☒	ispunjava u potpunosti	
☐	djelimično ispunjava	
☐	ne ispunjava	
c) Razlozi za djelimično ispunjenje, odnosno neispunjenje obaveza koje proizilaze iz navedenih odredbi SSPa		
/		
5. Veza nacrt/predloga propisa s Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG)		
- PPCG za period	2014-2018	
- Poglavlje, potpoglavlje	/	
- Rok za donošenje propisa	/	
- Napomena	Donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti nije predviđeno Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.	
6. Usklađenost nacrt/predloga propisa s pravnom tekovinom Evropske unije		
a) Usklađenost s primarnim izvorima prava Evropske unije		
UEU, Glava I, Zajedničke odredbe, članovi 2 i 6 / TEU, TITLE I, Common Provisions, Article 2, Article 6 Potpuno usklađeno / fully harmonized UFEU, Dio prvi, Načela, Glava II, Odredbe opšte primjene, član 8, 10, 19 / TFEU, Part one, Principles, Title II, Provisions having general application, Article 8, Article 10, Article 19; UFEU, Glava X Socijalna politika, član 153, član 157; TFEU, Title X, Social policy, Article 153, Article 157 Potpuno usklađeno / fully harmonized		

Povelja o temeljnim pravima Evropske unije(2010/c 83/02) - Glava III Jednakost, član 21 i član 23 / Charter on Fundamental Rights of the European Union(2010/c 83/02), Title III Equality, Article 21, Article 23

Potpuno usklađeno / fully harmonized

b) Usklađenost sa sekundarnim izvorima prava Evropske unije

32004L0113

Direktiva 2004/113/EZ od 13. decembra 2004. o sprovođenju načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pristupu i nabavci roba, odnosno pružanju usluga / Council Directive 2004/113/EC of 13 December 2004 implementing the principle of equal treatment between men and women in the access to and supply of goods and services, (OJ L 373, 21.12.2004)

Potpuno usklađeno / fully harmonized

32006L0054

Direktiva 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. jula 2006. o sprovođenju načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada (prečišćena) / Directive 2006/54/EC of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation (recast) (OJ L 204, 26.7.2006)

Potpuno usklađeno / fully harmonized

32010L0041

Direktiva 2010/41/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 7. jula 2010. godine o primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama koji se bave djelatnošću u okviru samozapošljavanja te o ukidanju Direktive Savjeta 86/613/EEZ / Directive 2010/41/EU of the European Parliament and of the Council of the 7 July 2010 on the application of the principle of equal treatment between men and women engaged in an activity in a self-employed capacity and repealing Council Directive 86/613/EEC (OJ L 180, 15.7.2010)

Potpuno usklađeno / fully harmonized

32000L0078

Direktiva Savjeta 2000/78/EZ od 27. novembra 2000. o uspostavljanju okvira zajednak tretman na području zapošljavanja i odabira zvanja / Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation (OJ L 303, 2.12.2000)

Potpuno usklađeno / fully harmonized

31979L0007

Direktiva Savjeta 79/7/EEC od 19. decembra 1978. o progresivnoj implementaciji principa jednakog tretmana za muškarce i žene po pitanjima socijalnog osiguranja / Council Directive 79/7/EEC of 19 December 1978 on the progressive implementation of the principle of equal treatment for men and women in matters of social security (OJ L 6, 10.1.1979)

Potpuno usklađeno / fully harmonized

c) Usklađenost s ostalim izvorima prava Evropske unije

52001DC0295

Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu i Savjetu – Program akcije za integrisanje rodne ravnopravnosti u razvojnu saradnju zajednice, COM/2001/0295 final

Communication from the Commission to the Council and the European Parliament - Programme of Action for the mainstreaming of gender equality in Community Development Co-operation, COM/2001/0295 final

Potpuno usklađeno / fully harmonized

Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu i Savjetu Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta i Komiteta regiona od 21. septembra 2010. - Strategija za ravnopravnost između žena i muškaraca 2010-2015 [COM (2010) 491 finalna / Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Strategy for equality between women and men 2010-2015, Brussels, 21.9.2010, COM (2010) 491 final.

Potpuno usklađeno / fully harmonized	
6.1. Razlozi za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost nacrt/predloga propisa Crne Gore s pravnom tekovinom Evropske unije i rok u kojem je predviđeno postizanje potpune usklađenosti	
/	
7. Ukoliko ne postoje odgovarajući propisi Evropske unije s kojima je potrebno obezbijediti usklađenost konstatovati tu činjenicu	
/	
8. Navesti pravne akte Savjeta Evrope i ostale izvore međunarodnog prava korišćene pri izradi nacrt/predloga propisa	
- Preporuka Komiteta ministara Savjeta Evrope CM/Rec (2017)17 državama članicama u vezi standarda rodne jednakosti i mehanizama za njeno ostvarivanje - Strategija rodne jednakosti Savjeta Evrope 2014-2017 - UN Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije prema ženama, 1979 - Deklaracija iz Pekinga i Akcioni plan, 1995	- Recommendation CM/Rec (2007)17 of the Committee of Ministers to member states on gender equality standards and mechanisms - Council of Europe Gender Equality Strategy 2014-2017 - UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 1979 - Beijing Declaration and Platform for Action, 1995
9. Navesti da li su navedeni izvori prava Evropske unije, Savjeta Evrope i ostali izvori međunarodnog prava prevedeni na crnogorski jezik (prevode dostaviti u prilogu)	
Navedeni propisi EU prevedeni su na hrvatski, srpski i bosanski jezik.	
10. Navesti da li je nacrt/predlog propisa iz tačke 1 Izjave o usklađenosti preveden na engleski jezik (prevod dostaviti u prilogu)	
Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti nije preveden na engleski jezik.	
11. Učešće konsultanata u izradi nacrt/predloga propisa i njihovo mišljenje o usklađenosti	
U izradi Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti nije bilo učešća konsultanata.	
Potpis / ovlašćeno lice obrađivača propisa	Potpis / ministar vanjskih poslova i evropskih integracija
Datum:	Datum:

Prilog obrasca:

1. Prevodi propisa Evropske unije
2. Prevod nacrt/predloga propisa na engleskom jeziku (ukoliko postoji)

TABELA USKLAĐENOSTI

1. Identifikacioni broj (IB) nacrt/predloga propisa		1.1. Identifikacioni broj izjave o usklađenosti i datum utvrđivanja nacrt/predloga propisa na Vladi		
MZLIMP-TU/PZ/14/01		MZLIMP-IU/PZ/14/01		
2. Naziv izvora prava Evropske unije i CELEX oznaka				
Direktiva Savjeta 79/7/EEZ od 19. decembra 1978. o progresivnoj implementaciji principa jednakog tretmana za muškarce i žene po pitanjima socijalnog osiguranja - 31979L0007				
Direktiva Savjeta 2000/78/EZ od 27. novembra 2000. o uspostavljanju opšteg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja - 32000L0078				
Direktiva 2004/113/EZ od 13. decembra 2004. o sprovođenju načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pristupu i nabavci roba, odnosno pružanju usluga - 32004L0113				
Direktiva 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. jula 2006. o sprovođenju načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada - 32006L0054				
Direktiva 2010/41/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 7. jula 2010. godine o primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama koji se bave djelatnošću u okviru samozapošljavanja te o ukidanju Direktive Savjeta 86/613/EEZ - 32010L0041				
3. Naziv nacrt/predloga propisa Crne Gore				
Na crnogorskom jeziku		Na engleskom jeziku		
Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti		Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti		
4. Usklađenost nacrt/predloga propisa s izvorima prava Evropske unije				
a)	b)	c)	d)	e)
Odredba i tekst odredbe izvora prava Evropske unije (član, stav, tačka)	Odredba i tekst odredbe nacrt/predloga propisa Crne Gore (član, stav, tačka)	Usklađenost odredbe nacrt/predloga propisa Crne Gore s odredbom izvora prava Evropske unije	Razlog za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost	Rok za postizanje potpune usklađenosti
Direktiva 79/7/EEZ				
Član 1 Svrha ove Direktive je progresivna implementacija, na polju socijalnog osiguranja i drugih elemenata socijalne zaštite predviđenih članom 3, principa jednakog tretmana za muškarce i žene po pitanjima socijalnog osiguranja, u daljem tekstu „principa jednakog tretmana“.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno čl. 1 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list RCG“, br. 46/07 i „Sl list CG“	

			73/10 i 40/11)	
Član 2. Ova Direktiva će se primjenjivati na radno stanovništvo - uključujući samozaposlene osobe, zaposlene i samozaposlene osobe čija je aktivnost prekinuta usljed bolesti, nesreće ili neželjene nezaposlenosti i osobe koje traže posao - i na penzionisane ili invalidne radnike i samozaposlene osobe. Član 3. 1. Ova Direktiva će se primjenjivati na: (a) zakonske šeme koje obezbjeđuju zaštitu od sledećih rizika: - bolest, - invaliditet, - starost, - nesreće na radu i profesionalna oboljenja, - nezaposlenost; (b) socijalnu pomoć, u onoj mjeri u kojoj je njena svrha da dopuni ili zamijeni šeme navedene pod (a). 2. Ova direktiva se neće primjenjivati na odredbe koje se odnose na nasljedno pravo na nadoknade niti na one koje se odnose na porodične naknade, osim u slučaju porodičnih naknada koje se odobravaju kao povećanja odgovarajućih naknada u pogledu rizika na koje se poziva u stavu 1 (a). 3. Radi obezbjeđivanja implementacije principa jednakog tretmana u šemama zanimanja, Savjet će, djeujući na predlog Komisije, usvojiti odredbe koje definišu njen sadržaj, predmet i područje primjene i aranžmane za njenu primjenu. (1) SI br. C 34, 11.2.1977., str. 3. (2) SI br. C 299, 12.12.1977, str. 13. (3) SI br. C 180, 28.7.1977, str. 36. (4) SI br. L 39, 14.2.1976, str. 40.	Nema odgovarajuće odredbe		Materija nije predmet regulisanja ovog propisa	
Član 4. Stav 2. Princip jednakog tretmana neće dovesti u pitanje odredbe koje se odnose na zaštitu žena po osnovu materinstva.	Član 4 Stav 3 mijenja se i glasi: „Diskriminacijom se smatra svako postupanje kojim se žena zbog trudnoće ili majčinstva, kao i drugo lice zbog promjene pola, dovode u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom	Potpuno usklađeno		

	zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava.“			
Član 5. Države članice će preduzeti mjere neophodne da obezbijede da svi zakoni, uredbe i administrativni propisi koji su u suprotnosti sa principom jednakog tretmana budu ukinuti.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	U Crnoj Gori nema zakona suprotnih načelu jednakog postupanja	
Član 6. Države članice će uvesti u svoje nacionalne pravne sisteme mjere neophodne da se omogući svim osobama koje smatraju da su oštećene neprimjenjivanjem principa jednakog tretmana da traže zadovoljenje sudskim putem nakon mogućeg obraćanja drugim nadležnim organima.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno čl. 24-31 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl. list CG“ 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 7. 1. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje pravo država članica da isključe iz njenog predmeta: (a) određivanje starosne granice u svrhu odobravanja starosnih i penzija na osnovu godina radnog staža i moguće posljedice koje iz njih proističu po ostale naknade; (b) prednosti u pogledu šema starosnih penzija za osobe koje su odgojile djecu; sticanje prava na naknadu nakon perioda prekida zaposlenja radi uzgajanja djece; (c) odobravanje prava na starosne ili invalidske naknade putem prenesenih prava supruge; (d) odobravanje povećanja naknada za dugoročnu invalidnost, starosne, povrede na radu i profesionalna oboljenja za suprugu - izdržavano lice; (e) posljedice korištenja, prije usvajanja ove Direktive, prava izbora da se ne steknu prava ili nametnu obaveze po zakonskoj šemi. 2. Države članice će periodično razmatrati pitanja isključena po osnovu stava 1 da bi osigurale, u svjetlu socijalnih razvoja po datom pitanju, da li postoji opravdanje za zadržavanje datih isključenja.	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Čl. 8-10	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Direktiva 2000/78/EZ				
Član 1. Svrha Svrha ove Direktive je utvrditi opšti okvir za borbu protiv diskriminacije na	Član 4 U članu 4 stav 1 mijenja se i glasi: „Diskriminacija po osnovu pola je	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članovima 2, 7, 17, 19. Zakona o	

osnovu vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualnog opredjeljenja u vezi sa zapošljavanjem i obavljanjem zanimanja, kako bi se u državama članicama ostvarila primjena načela jednakog postupanja. Član 2. Pojam diskriminacije 1. Za potrebe ove Direktive „načelo jednakog postupanja“ označava nepostojanje bilo kakve neposredne ili posredne diskriminacije na osnovu bilo kojeg od razloga iz člana 1. 2. Za potrebe stava 1.: (a) smatra se da se radi o neposrednoj diskriminaciji u slučaju kada se prema jednom licu postupa lošije nego prema drugom licu ili je došlo do takvog postupanja ili je moglo doći do takvog postupanja u sličnim situacijama, zbog bilo kojeg od razloga iz člana 1.; (b) smatra se da se radi o posrednoj diskriminaciji u slučaju kada kakva naizgled neutralna odredba, mjerilo ili postupanje dovede u neravnopravan položaj lica određene vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualnog opredjeljenja, u poređenju s ostalim licima, osim u sljedećim slučajevima: (i) ako su ta odredba, mjerilo ili postupanje objektivno opravdani zakonitim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su primjerena i nužna, ili (ii) ako je, u pogledu lica s invaliditetom, poslodavac ili bilo koja lica ili organizacija na koju se ova Direktiva primjenjuje, dužna u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, preduzeti odgovarajuće mjere u skladu s načelima iz člana 5., kako bi se uklonili nedostaci koje uzrokuje takva odredba, mjerilo ili postupanje. 3. Šikaniranje je oblik diskriminacije u smislu stava 1., pri kojem dolazi do nepoželjnog ponašanja povezanog s nekim od razloga iz člana 1., sa svrhom ili učinkom povrede dostojanstva lica i stvaranja zastrašujuće, neprijateljske, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljive sredine. U tom kontekstu, pojam šikaniranja može se definisati u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i praksom država članica. 4. Podsticanje na diskriminacijsko postupanje protiv određenog lica, zbog bilo kojeg od razloga iz člana 1., smatra se diskriminacijom u značenju iz stava 1. 5. Ova Direktiva ne utiče na mjere koje proizlaze iz nacionalnog zakonodavstva, a koje su u demokratskom društvu potrebne zbog očuvanja javne sigurnosti, održanja javnog reda i prevencije krivičnih djela, radi zaštite zdravlja te zaštite prava i sloboda drugih ljudi.	svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, zbog kojeg se nekom licu otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u građanskom i političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom i drugim oblastima javnog i privatnog života.“ Poslije stava 1 dodaje se novi stav koji glasi: „Diskriminacijom po osnovu pola smatra se i podsticanje, pomaganje, davanje instrukcija, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po osnovu pola.“ U stavu 2 poslije riječi: "smatra se i" dodaju se riječi: "uznemiravanje po osnovu pola,". Stav 3 mijenja se i glasi: „Diskriminacijom se smatra svako postupanje kojim se žena zbog trudnoće ili majčinstva, kao i drugo lice zbog promjene pola, dovode u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava.“ Dosadašnji st. 2 i 3 postaju st. 3 i 4.		zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	

Član 3. Područje primjene 1. U granicama nadležnosti prenesenih na Zajednicu, ova se Direktiva primjenjuje na sva lica, bilo u javnom ili privatnom sektoru, uključujući javna tijela, u pogledu: (a) uslova za pristup zapošljavanju, samostalnoj djelatnosti ili uslova za obavljanje zanimanja, uključujući izborna mjerila i uslove za primanje u radni odnos, bez obzira na to o kojoj se vrsti djelatnosti radi te na svim profesionalnim nivoima, uključujući napredovanje; (b) pristupa svim vrstama i nivoima profesionalne orijentacije, strukovnog obrazovanja, daljnjeg strukovnog obrazovanja i prekvalifikacije, uključujući iskustvo u praktičnom radu; (c) zapošljavanja i uslova rada, uključujući otkaze i plate; (d) članstva ili učešća u organizacijama radnika ili poslodavaca ili u drugim strukovnim organizacijama, uključujući povlašćenjace koje takve organizacije osiguravaju. 2. Ova Direktiva ne obuhvata razlike u postupanju na osnovu državljanstva i ne dovodi u pitanje odredbe i uslove u vezi s ulaskom i boravkom državljana trećih zemalja i lica bez državljanstva na teritoriju država članica, kao ni na postupanje koje proizilazi iz pravnog statusa tih državljana trećih zemalja i lica bez državljanstva. 3. Ova se Direktiva ne primjenjuje na isplate bilo koje vrste koje se sprovode iz javnih ili sličnih sistema, uključujući javne sisteme socijalnog osiguranja i socijalne zaštite. 4. Države članice mogu predvidjeti da se ova Direktiva, u pogledu diskriminacije na osnovu invaliditeta ili dobi, ne primjenjuje na oružane snage.	Član 11 U članu 15 stav 1 riječi: „U oblastima društvenog života“ zamjenjuju se riječima: „U političkoj, ekonomskoj, društvenoj, kulturnoj i drugim oblastima života“. U stavu 2 riječi: „u određenoj društvenoj oblasti“ zamjenjuju se riječima: „u oblastima iz stava 1 ovog člana“.	Potpuno usklađeno		
Član 4. Uslovi za obavljanje zanimanja 1. Nezavisno od člana 2. stav 1. i 2., države članice mogu propisati da različito postupanje, koje se osniva na nekom od osnovu u vezi s bilo kojim od razloga iz člana 1., ne predstavlja diskriminaciju kada zbog prirode određenih profesionalnih djelatnosti ili zbog uslova u kojima se obavljaju, takav osnov predstavlja stvarni i odlučujući uslov za obavljanje određenog zanimanja, ako je svrha opravdana, a zahtjev srazmjeran. 2. Države članice mogu zadržati na snazi svoje nacionalno zakonodavstvo na datum donošenja ove Direktive ili predvidjeti buduće zakonodavne odredbe za preuzimanje nacionalne prakse kakva postoji na datum donošenja ove	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugih propisa	

Direktive, u skladu s kojom, u slučaju profesionalnih djelatnosti u crkvama i drugim javnim ili privatnim organizacijama, čiji se sistem vrijednosti osnove na vjeri ili uvjerenju, različito postupanje zbog vjere ili uvjerenja određenog lica ne predstavlja diskriminaciju u slučaju kada, zbog prirode tih djelatnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjera ili uvjerenje određenog lica predstavljaju stvarni, zakonit i opravdan uslov za obavljanje tog zanimanja, uzimajući u obzir sistem vrijednosti te organizacije. Takvo se različito postupanje sprovodi uzimajući u obzir ustavne odredbe i načela država članica, kao i opća načela prava Zajednice te ne bi trebala služiti kao opravdanje za diskriminaciju na osnovu nekog drugog razloga. Pod uslovom da se u ostalim pitanjima poštuju odredbe ove Direktive, ona ne dovodi u pitanje pravo crkava i drugih javnih ili privatnih organizacija, čiji se sistem vrijednosti osnove na vjeri ili uvjerenju i koje djeluju u skladu s nacionalnim ustavima i zakonima, da od lica koje zapošljavaju zahtijevaju rad u dobroj vjeri i odanost duhu te organizacije. Član 5. Razumna prilagođavanja potrebama lica s invaliditetom Kako bi se zajamčilo poštovanje načela jednakog postupanja u pogledu lica s invaliditetom, moraju se osigurati prihvatljiva prilagođavanja njihovim posebnim potrebama. To znači da poslodavci prema potrebi u određenoj situaciji preduzimaju odgovarajuće mjere kako bi se licu s invaliditetom omogućio pristup zapošljavanju, učešće ili napredovanje na radu ili usavršavanje, ako takve mjere za poslodavca ne predstavljaju nesrazmjern teret. Taj se teret neće smatrati nerazmjernim ako se u dovoljnoj mjeri podupre postojećim mjerama politike za zaštitu lica s invaliditetom dotične države članice.				
Član 6. Opravdano različito postupanje na osnovu dobi 1. Nezavisno o članu 2. stavu 1., države članice mogu predvidjeti da se različito postupanje na osnovu dobi neće smatrati diskriminacijom, ako su, u kontekstu nacionalnog prava, te razlike objektivno i razumno opravdane zakonitim ciljem, uključujući zakonitu politiku zapošljavanja, tržište rada i strukovno obrazovanje te ako su načini ostvarivanja tog cilja primjereni i nužni. Takvo različito postupanje može, između ostalog, uključivati: (a) postavljanje posebnih uslova za pristup zapošljavanju i strukovnom obrazovanju, za zapošljavanje i obavljanje zanimanja, uključujući uslove u pogledu otkaza i naknada za rad, za mlade lica, starije radnike i lica koje su	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 13 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10) Ostali dio materije ovog člana je predmet regulisanja drugih propisa	

dužne starati o drugima, radi podsticanja njihove strukovne integracije ili osiguranja njihove zaštite; (b) određivanje minimalnih uslova u pogledu dobi, radnog iskustva ili godina provedenih u službi za pristup zapošljavanju ili određenim prednostima vezanim uz zaposlenje; (c) određivanje najviše dobi za zapošljavanje, koja se osnove na zahtjevima obuke za određeno radno mjesto ili na potrebi postojanja razumnog razdoblja zaposlenosti prije penzionisanja. 2. Nezavisno o članu 2. stavu 2., države članice mogu predvidjeti da utvrđivanje starosne dobi za penzionisanje ili sticanje prava na starosnu ili invalidsku penziju, za potrebe sistema socijalnog osiguranja vezanog uz rad, obuhvatajući, u okviru tih sistema, određivanje različitih dobnih granica za zaposlene ili grupe ili kategorije zaposlenika te korišće, u okviru tih sistema, mjerila starosti u aktuarskim proračunima, ne predstavlja diskriminaciju na osnovu dobi, pod uslovom da takvi preduslovi nemaju za posljedicu diskriminaciju na osnovu pola.				
Član 7. Pozitivne mjere 1. Kako bi se zajamčila potpuna jednakost u praksi, načelo jednakog postupanja ne sprečava države članice da zadrže ili donesu posebne mjere za sprečavanje ili izjednačavanje neravnopravnog položaja povezanog s bilo kojim od osnova iz člana 1. 2. U pogledu lica s invaliditetom, načelo jednakog postupanja ne dovodi u pitanje pravo država članica da zadrže ili donesu odredbe o zaštiti zdravlja i sigurnosti na radu, kao i mjere kojima je cilj stvaranje ili zadržavanje odredbi ili mogućnosti za osiguranje ili podsticanje uključivanja tih lica u radno okruženje. Član 8. Minimalni zahtjevi 1. Države članice mogu uvesti ili zadržati odredbe koje su za zaštitu načela jednakog postupanja povoljnije od odredaba iz ove Direktive. 2 Sprovedenje ove Direktive ne može ni pod kojim uslovima biti osnov za snižavanje nivoa zaštite od diskriminacije, koju države članice već pružaju u područjima obuhvaćenim ovom Direktivom.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno čl. 8 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list RCG“, br. 46/07 i „Sl list CG“ 73/10 i 40/11) i članom 5 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 9. Pravna zaštita 1. Države članice osiguravaju da su svim licima koje smatraju da im je učinjena nepravda, zbog toga što nije bilo primijenjeno načelo jednakog	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 15, 17 i 26 Zakona o zabrani diskriminacije	

postupanja, čak i kad je odnos u kojem je navodno došlo do diskriminacije prestao, dostupni sudski i/ili upravni postupci te, ako se smatraju primjerenima, postupci mirenja, radi sprovođenja obaveza iz ove Direktive. 2. Države članice osiguravaju da se udruženja, organizacije ili druga pravna lica koje, u skladu s mjerilima utvrđenim njihovim nacionalnim pravima, imaju legitimni interes da osiguraju postupanje u skladu s odredbama ove Direktive, mogu uključiti u bilo koji sudski i/ili upravni postupak radi sprovođenja obaveza iz ove Direktive, bilo u ime ili kao podrška tužiocu, uz njegov ili njezin pristanak. 3. Stavovi 1. i 2. ne dovode u pitanje nacionalna pravila koja se odnose na vremenska ograničenja za pokretanje postupka u pogledu načela jednakog postupanja.			(„Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 10. Teret dokaza 1. Države članice preduzimaju potrebne mjere u skladu sa svojim nacionalnim pravosudnim sistemima, kojima osiguravaju da je teret dokaza da nije bilo povrede načela jednakog postupanja na strani tuženog, u slučajevima kada lica koje smatraju da im je nanjena nepravda, jer na njih nije primijenjeno načelo jednakog postupanja, iznesu pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je došlo do neposredne ili posredne diskriminacije. 2. Stav 1. ne sprečava države članice da donesu pravila o dokazivanju, koja su povoljnija za tužioca. 3. Stav 1. se ne primjenjuje na krivične postupke. 4. Stavovi 1., 2. i 3. primjenjuju se i na druge pravne postupke koji se pokreću u skladu s članom 9. stavom 2. 5. Države članice ne moraju primjenjivati stav 1. na postupke u kojima je sud ili nadležno tijelo dužno ispitati činjenice slučaja.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 29 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 11. Viktimizacija Države članice uvode u svoje nacionalne pravne sisteme potrebne mjere kojima se zaposleni štite od otkaza ili nekog drugog nepovoljnog postupanja od strane poslodavca, kao reakcije na pritužbu iznesenu u okviru preduzeća ili na bilo koji drugi pravni postupak, koji ima za cilj sprovođenje usklađivanja s načelom jednakog postupanja..	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 4 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 12. Širenje informacija Države članice svim odgovarajućim sredstvima osiguravaju da svim licima na	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 1 Zakona o zabrani	

koje se to može odnositi, odredbe donesene u skladu s ovom Direktivom te relevantne odredbe iz ovog područja koje su već na snazi, budu dostupne na cijeloj njihovoj teritoriji, na primjer na radnom mjestu.			diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 13. Socijalni dijalog 1.U skladu sa svojim nacionalnim običajima i praksom, države članice preduzimaju odgovarajuće mjere radi podsticanja dijaloga između socijalnih partnera sa svrhom ostvarivanja jednakog postupanja, između ostalog, putem praćenja uobičajenih postupaka na radnom mjestu, kolektivnih ugovora, kodeksa ponašanja te putem istraživanja ili razmjene iskustava i dobre prakse. 2. Ako je to u skladu s nacionalnim običajima i praksom, države članice podstiču socijalne partnere, ne dovodeći u pitanje njihovu autonomiju, da na odgovarajućem nivou sklapaju sporazume kojima se propisuju antidiskriminacijska pravila u područjima iz člana 3., što ulazi u okvir kolektivnog pregovaranja. Ti sporazumi moraju poštovati minimalne zahtjeve utvrđene ovom Direktivom te odgovarajućim nacionalnim sprovedenim mjerama	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugih propisa	
Član 14. Dijalog s nevladinim organizacijama Države članice podstiču dijalog s odgovarajućim nevladinim organizacijama koje, u skladu sa svojim nacionalnim pravom i praksom, imaju legitiman interes doprinosti borbi protiv diskriminacije na osnovu bilo kojeg od razloga iz člana 1, s ciljem promocije načela jednakog postupanja.	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugog propisa	
Član 15. Sjeverna Irska 1. Radi rješavanja problema nedovoljne zastupljenosti jedne od najvažnijih vjerskih zajednica u policijskoj službi Sjeverne Irske, različito postupanje vezano uz primanje u tu službu, što obuhvata i pomoćno osoblje, ne smatra se diskriminacijom ako te razlike u postupanju izričito odobravaju nacionalnih propisi. 2. Radi očuvanja ravnoteže mogućnosti za zapošljavanje učitelja u Sjevernoj Irskoj, uz istovremeno podsticanje smirivanja istorijskih podjela između glavnih vjerskih zajednica na tom području, odredbe o vjeri i uvjerenju iz ove Direktive ne primjenjuju se na zapošljavanje učitelja u školama Sjeverne Irske, ako to nacionalni propisi izričito odobravaju.	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Član 16.	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je	

Usklađenost Države članice preduzimaju potrebne mjere, kako bi se: (a) ukinuli svi zakoni i drugi propisi koji su protivne načelu jednakog postupanja; (b) poništile ili mogle poništiti ili izmijeniti sve odredbe koje su protivne načelu jednakog postupanja, u individualnim ili kolektivnim ugovorima, internim aktima preduzeća ili propisima kojima se uređuju samostalne djelatnosti i profesije te udruženja radnika ili poslodavaca.			predmet regulisanja Ustava Crne Gore	
Član 17. Sankcije Države članice će utvrditi pravila o kažnjavanju koja će se primjenjivati na slučajeve kršenja nacionalnih odredbi donesenih u skladu s ovom Direktivom, a preduzeće i sve potrebne mjere kako bi se osigurala primjena tih pravila. Sankcije, koje mogu uključivati isplatu odštete žrtvi, moraju biti djelotvorne, srazmjerne i odvratajuće. Države članice će o tim odredbama obavijestiti Komisiju najkasnije do 2. decembra 2003., a obavijestit će je bez odlaganja i osvakoj naknadnoj promjeni koja bi na njih mogla uticati.	Član 16 Član 33 mijenja se i glasi: „Novčanom kaznom od 500 eura do 10.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako: 1) ženu zbog trudnoće ili majčinstva, ili lice zbog promjene pola, dovede u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava (član 4 stav 4); 2) u svom radu ne koristi rodno osjetljivi jezik, odnosno u aktima o zasnivanju radnog odnosa, odnosno ugovoru o radu, aktima o izboru, imenovanju, odnosno postavljenju, kao i u aktima o izboru u akademska zvanja, aktima o raspoređivanju i drugim aktima kojima se odlučuje o pravima i obavezama zaposlenih i drugim javnim ispravama i evidencijama, sve nazive radnih mjesta, zanimanja, zvanja i funkcija ne izražava u prirodnom rodu lica na koje se ovi akti odnose (član 13a); 3) ne obezbijedi edukaciju zaposlenih o postizanju rodne ravnopravnosti (član 13b); 4) statističke podatke i informacije koje prikuplja, evidentira i obrađuje ne	Potpuno usklađeno		

	iskazuje po polnoj pripadnosti (član 14 stav1); 5)ne pribavi saglasnost Ministarstva prije sprovođenja pozitivnih mjera (član18 stav 3); 6)ne dostavi Ministarstvu, u propisanom roku, izvještaj o ostvarivanju rodne ravnopravnosti iz svoje nadležnosti (člana 22 stav 1 tačka 4); 7)ne odredi službenika/cu, koji će obavljati poslove koordinatora/ke aktivnosti u vezi pitanja rodne ravnopravnosti, odnosno koji/a učestvuje u pripremi i sprovođenju Plana aktivnosti (član 23). Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, državnom organu, organu državne uprave i organu lokalne samouprave novčanom kaznom od 150 eura do 2. 000 eura. Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik/ca novčanom kaznom od 150 eura do 3.000eura." Član 17 Poslije člana 35 dodaje se novi član koji glasi: „Član 35a Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi član 109 Zakona o izmjenama i dopunama zakona kojima su propisane novčane kazne za prekršaje ("Službeni list CG", broj 40/11)."			
Čl. 18-21	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Direktiva 2004/113/EZ				
Član 1. Svrha Svrha ove Direktive je utvrditi okvir za suzbijanje polne diskriminacije u pogledu mogućnosti dobijanja i nabavke roba, odnosno pružanja usluga radi	Član 3 U članu 3 poslije riječi: „(u daljem tekstu: organi)“ dodaju se zarez i riječi: „kao i privredna društva, druga pravna	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 2 Zakona o zabrani diskriminacije	

djelotvorne primjene načela jednakog tretiranja muškaraca i žena u državama članicama.	lica i preduzetnici/ce“.		(„Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14) i materija je predmet regulisanja drugog propisa	
Član 2. Definicije Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije: (a) neposredna diskriminacija: kada se prema licu, na osnovu pola, postupa nepovoljnije nego što se postupa ili bi se postupalo prema drugom licu u uporedivoj situaciji; (b) posredna diskriminacija: kada bi naočigled neutralna pravna norma, kriterijum ili praksa dovela u posebno nepovoljni položaj lica jednog pola u odnosu na lica suprotnog pola, osim ako se ta pravna norma, kriterijum ili praksa objektivno opravdava zakonitim ciljem, a sredstva postizanja tog cilja su prikladna i potrebna; (c) uznemiravanje: neželjeno ponašanje uslovljeno polom lica, koje ima za cilj ili koje stvarno predstavlja povredu osobnog dostojanstva i koje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, ponižavajuće, neugodno ili uvredljivo okruženje; (d) polno uznemiravanje: bilo koji oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja polne prirode, koje ima za cilj ili koje stvarno predstavlja povredu osobnog dostojanstva i koje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, ponižavajuće, neugodno ili uvredljivo okruženje. Član 3. Obim 1. U granicama oblasti Zajednice ova se Direktiva primjenjuje na sve osobe koje se bave nabavkom roba i pružanjem usluga dostupnih javnosti, bezobzira pripada li dotična osoba javnom ili privatnom sektoru, uključujući javna tijela, i koje se nude izvan područja privatnog i porodičnog života i poslovanja u tome kontekstu. 2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje slobodu pojedinca da odabere ugovornog partnera, ako se taj izbor pojedinca ne osnove na polu ugovornog partnera. 3. Ova se Direktiva ne primjenjuje na sadržaj medija i oglasa niti na obrazovanje. 4. Ova se Direktiva ne primjenjuje na područje zapošljavanje i rada. Ova se	Član 4 U članu 4 stav 1 mijenja se i glasi: „Diskriminacija po osnovu pola je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, zbog kojeg se nekom licu otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u građanskom i političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom i drugim oblastima javnog i privatnog života.“ Poslije stava 1 dodaje se novi stav koji glasi: „Diskriminacijom po osnovu pola smatra se i podsticanje, pomaganje, davanje instrukcija, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po osnovu pola.“ U stavu 2 poslije riječi: "smatra se i" dodaju se riječi: "uznemiravanje po osnovu pola,". Stav 3 mijenja se i glasi:	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članovima 2 i 7 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	

Direktiva ne primjenjuje na područje samostalnog zapošljavanja, budući da je ono obuhvaćeno drugim zakonodavnim aktima Zajednice. Član 4. Načelo jednakog tretiranja 1. Za potrebe ove Direktive načelo jednakog tretiranja muškaraca i žena znači da: (a) je zabranjena svaka neposredna diskriminacija na osnovu pola, uključujući nepovoljnije tretiranje žena zbog trudnoće ili majčinstva; (b) je zabranjena svaka posredna diskriminacija na osnovu pola. 2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje povoljnije odredbe koje se odnose na zaštitu žena u pogledu trudnoće i majčinstva. 3. Uznemiravanje i polno uznemiravanje u smislu ove Direktive smatra se diskriminacijom na osnovu pola te se, stoga, zabranjuje. Ako lica odbije ili podlegne takvome ponašanju, to se ne smije upotrijebiti kao osnova za odluku koja utiče na tu osobu. 4. Podsticanje na neposrednu i posrednu diskriminaciju na osnovu pola se, u smislu ove Direktive, smatra diskriminacijom. 5. Ova Direktiva ne isključuje razlike u tretiranju, ako se dostava roba i pružanje usluga isključivo ili prvenstveno licima jednog pola opravdava zakonitim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su prikladna i potrebna.	„Diskriminacijom se smatra svako postupanje kojim se žena zbog trudnoće ili majčinstva, kao i drugo lice zbog promjene pola, dovode u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava.“ Dosadašnji st. 2 i 3 postaju st. 3 i 4.			
Član 5. Aktuarski činioци 1. Države članice osiguravaju da u nijednome novom ugovoru zaključenom nakon 21. decembra 2007., prilikom obračuna premija i povlašćenjaca u svrhu osiguravajućih i povezanih finansijskih usluga, korišćenje pola kao faktora ne dovede do razlika u pojedinačnim premijama i povlašćenjacama. 2. Ne dovodeći u pitanje stav 1., do 21. decembra 2007. države članice mogu odlučiti da odsustve srazmjerne razlike u pojedinačnim premijama i povlašćenjacama, ako je korišćenje pola odlučujući čimbenik kod procjene rizika na osnovu relevantnih i preciznih aktuarskih i statističkih podataka. Dotične države članice o tome obavještavaju Komisiju i osiguravaju redovno prikupljanje, objavljivanje i ažuriranje preciznih podataka koji su relevantni za uporabu pola kao odlučujućeg aktuarskog faktora. Spomenute države članice preispituju svoju odluku pet godina nakon 21. decembra 2007. uzimajući u obzir izvještaj Komisije pomenut u članu 16. i Komisiji proslijeđuju rezultate tog preispitivanja. 3. U svakome slučaju troškovi vezani uz trudnoću i majčinstvo ne smiju dovesti do razlika u pojedinačnim premijama i povlasticama.	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugih propisa	

Države članice mogu odgoditi sprovođenje mjera potrebnih za usklađivanje s ovim stavom za najkasnije dva mjeseca nakon 21. decembra 2007. U tom slučaju dotične države članice o tome odmah obavještavaju Komisiju.				
Član 6. Pozitivne mjere Radi osiguranja potpune ravnopravnosti muškaraca i žena u praksi, načelo jednakog tretiranja ne sprečava države članice da zadrže ili usvoje posebne mjere kako bi sprječavale ili nadoknadile nepovoljni položaj zbog pola.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno čl. 15-17 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list RCG“, br. 46/07 i „Sl list CG“ 73/10 i 40/11)	
Član 7. Minimalni zahtjevi 1. Radi zaštite načela jednakog tretiranja muškaraca i žena države članice mogu uvesti ili zadržati povoljnije odredbe od onih utvrđenih u ovoj Direktivi. 2. Sprovođenje ove Direktive ni u kojem slučaju ne predstavlja osnov za smanjenje nivoa zaštite od diskriminacije, koju su države članice već osigurale u područjima obuhvaćenim u ovoj Direktivi.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno čl. 8 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list RCG“, br. 46/07 i „Sl list CG“ 73/10 i 40/11) i članom 5 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14	
Član 8. Odbrana prava 1. Države članice osiguravaju da radi izvršenja obaveza shodno ovoj Direktivi sudski i/ili upravni postupci, uključujući postupke mirenja, kada se oni smatraju prikladnim, budu dostupni svim licima koje se smatraju oštećenima zbog nepoštovanja načela jednakog tretiranja, čak i nakon završetka odnosa u kojem je došlo do navodne diskriminacije. 2. U svoje nacionalne pravosudne sisteme države članice uvode potrebne mjere za osiguranje stvarne i djelotvorne naknade ili odštete, kako odluče države članice, za gubitak ili štetu koju oštećena lica pretrpe kao posljedicu diskriminacije u smislu ove Direktive, na način koji ima učinak odvratanja i srazmjeran je pretrpljenoj šteti. Prethodno utvrđivanje gornje granice ne ograničuje spomenute naknade ili odštete. 3. Države članice osiguravaju da udruženja, organizacije i ostala pravna tijela koja u skladu s kriterijumima utvrđenima u nacionalnom zakonu,	Član 6 Poslije člana 6 dodaje se novi član koji glasi: „Član 6a „Zaštita lica diskriminiranih po osnovu pola ostvaruje se u skladu sa zakonom kojim se uređuje zabrana diskriminacije i zakonom kojim se uređuje nadležnost Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore.“	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 15, 17, 21 i 26 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	

imaju zakonski interes za osiguranje usklađenosti s odredbama ove Direktive, djelujući u ime ili kao podrškatužiocu uz njegovo/njeno odobrenje, mogu učestvovati u svim sudskim i/ili upravnim postupcima predviđenima za sprovođenjeobaveza shodno ovoj Direktivi. 4. Stavovi 1. i 3. ne dovode u pitanje nacionalne propise vezane uz rokove za podizanje tužbi koje se odnose na načelo jednakog tretiranja.				
Član 9. Teret dokaza 1. U skladu sa svojim nacionalnim pravosudnim sistemima države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da u slučaju kada lica koje se smatraju oštećenima zbog nepoštovanja načela jednakog tretiranja, pred sudom ili drugim nadležnim tijelom utvrde činjenice na osnovu kojih se može pretpostaviti da je došlo do neposredne ili posrednediskriminacije, tuženi mora dokazati da se nije prekršio načelo jednakog tretiranja. 2. Odredbe iz stava 1. ne sprečavaju države članice da uvedu pravila o dokazivanju koja su povoljnija za tužioce. 3. Stav 1. se ne primjenjuje na krivične postupke. 4. Stavovi 1., 2. i 3. takođe se primjenjuju na sve postupke u skladu s članom 8. stavom 3. 5. Države članice nisu obavezne primijeniti stav 1. na postupke u kojima je sud ili drugo nadležno tijelo zaduženo za ispitivanje činjenica u vezi sa slučajem.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 29 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 10. Viktimizacija U svoje nacionalne pravosudne sisteme države članice uvode potrebne mjere za zaštitu lica od svakog nepovoljnog tretiranja ili nepovoljne posljedice kao reakcije na tužbu ili sudske postupke u svrhu sprovođenja usklađenosti s načelom jednakog tretiranja.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 4 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 11. Dijalog s relevantnim interesnim grupama S ciljem promocije načela jednakog tretiranja, države članice podstiču dijalog s relevantnim interesnim grupama u čijem je zakonitom interesu, shodno nacionalnom zakonu i praksi, da u području dobijanja i nabavke roba, odnosno pružanja usluga daju svoj doprinos borbi protiv diskriminacije na osnovupola.	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugog propisa	

Član 12. 1. Države članice imenuju i usvajaju potrebne odredbe za djelovanje jednoga ili više tijela zapromociju, analizu, praćenje i podršku jednakom tretiranju svih osoba bez diskriminacije na osnovu pola. Ova tijela mogu biti u sastavu agencija koje su na nacionalnom nivou zadužene za odbranuljudskih prava ili zaštitu prava pojedinaca, ili za primjenu načela jednakog tretmana. 2. Države članice osiguravaju da nadležnosti tijela iz stava 1. uključuju sljedeće: (a) pružanje nezavisne pomoći žrtvama diskriminacije u njihovim tužbama zbog diskriminacije, nedovodeći u pitanje prava žrtava i udruženja, organizacija ili drugih pravnih lica iz člana 8. Stava3.; (b) sprovođenje nezavisnih anketa o diskriminaciji; (c) objavljivanje nezavisnih izvještaja i sastavljanje preporuka o svim pitanjima koja se odnose naovakvu diskriminaciju.	Član 6 Poslije člana 6 dodaje se novi član koji glasi: „Član 6a „Zaštita lica diskriminiranih po osnovu pola ostvaruje se u skladu sa zakonom kojim se uređuje zabrana diskriminacije i zakonom kojim se uređuje nadležnost Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore.“ Član 14 Poslije člana 24 dodaje se novi član koji glasi: „Član 24a Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda Crne Gore, na zahtjev organa, privrednog subjekta, političke stranke, nevladine organizacije i drugog pravnog i fizičkog lica, daje mišljenje o tome da li su ili bi nekim svojim aktom ili radnjom prouzrokovali nejednak tretman žena i muškaraca.“	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 1 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14) i članovima 2, 21, 51, 51a-51d Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Sl.list CG“ br. 42/11 i 32/14)	
Član 13. Usklađenost Države članice preduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale poštovanje načela jednakog tretiranja u pogledu pristupa robi i nabavke roba, odnosno pružanja usluga unutar opsega ove Direktive, a posebno: (a) ukidanje svih zakona i drugih propisa koji su u suprotnosti s načelom jednakog tretiranja; (b) poništavanje ili izmjenu svih ugovornih odredbi, unutarnjih pravila preduzeća i propisa koji uređuju profitna ili neprofitna udruženja, u suprotnosti s načelom jednakog tretiranja.	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja Ustava Crne Gore	
Član 14. Kazne Države članice utvrđuju pravila o kaznama za kršenje nacionalnih odredbi koje su usvojene shodno ovoj Direktivi i preduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurale njihovu sprovođenje. Kazne koje mogu uključivati	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 34, 34a i 34b Zakona o zabrani diskriminacije	

zaradanje naknade žrtvi su djelotvorne, ssrazmjerne i s učinkom odvracanja. Države članice obavještavaju Komisiju o ovim odredbama najkasnije do 21. decembra 2007. i bez odlaganja izvještavaju o svim naknadnim izmjenama.			(„Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 15. Širenje informacija Države članice se trebaju pobrinuti da na cjelokupnoj svojoj teritoriji, koristeći sva prikladna sredstva, upoznaju relevantna lica s odredbama koje su usvojene shodno ovoj Direktivi zajedno s već važećim pripadajućim odredbama.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 1 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Čl. 16-19	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Direktiva 2006/54/EZ				
Član 1. Cilj Cilj je ove Direktive osigurati sprovođenje načela jednakih mogućnosti i načela uspostavom odgovarajućih jednakog postupanja prema muškaracima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada. Ona u tu svrhu sadrži odredbe za sprovođenje načela jednakog postupanja s obzirom na: (a) mogućnost zapošljavanja, uključujući napredovanje, i strukovno osposobljavanje; (b) radne uslove, uključujući zaradu; (c) sisteme strukovnog socijalnog osiguranja. Ona takođe sadrži odredbe koje osiguravaju djelotvornije sprovođenje tog postupaka.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 2 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14) i materija je predmet regulisanja drugog propisa	
Član 2. Definicije Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije: (a) neposredna diskriminacija: kada se prema licu, na osnovu pola, postupa nepovoljnije nego što se postupa ili bi se postupalo prema drugom licu u uporedivoj situaciji; (b) posredna diskriminacija: kada bi naočigled neutralna pravna norma, kriterijum ili praksa dovela u posebno nepovoljni položaj lica jednog pola u odnosu na lica suprotnog pola, osim ako se ta pravna norma, kriterijum ili praksa objektivno opravdava zakonitim ciljem, a sredstva postizanja tog cilja su prikladna i potrebna; (c) uznemiravanje: neželjeno ponašanje uslovljeno polom lica, koje ima za	Član 4 U stavu 2 poslije riječi: "smatra se i" dodaju se riječi: "uznemiravanje po osnovu pola." Član 7 Tač. 5 i 6 mijenjaju se i glase: 5) neposredna diskriminacija po osnovu pola postoji ako se aktom, radnjom ili nečinjenjem lica ili grupa lica jednog pola, u istoj ili sličnoj situaciji, dovode ili su dovedeni, odnosno mogu biti dovedeni u nejednak položaj u odnosu na drugo lice	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članovima 2 i 7 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	Materija koja propisuje definiciju zarade i sisteme

cilj ili koje stvarno predstavlja povredu osobnog dostojanstva i koje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, ponižavajuće, neugodno ili uvredljivo okruženje; (d) polno uznemiravanje: bilo koji oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja polne prirode, koje ima za cilj ili koje stvarno predstavlja povredu osobnog dostojanstva i koje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, ponižavajuće, neugodno ili uvredljivo okruženje. 2. U smislu ove Direktive, diskriminacija obuhvata: (a) uznemiravanje i seksualno uznemiravanje kao i svaki nepovoljniji tretman koji osoba ima zbog odbijanja ili trpljenja takvog ponašanja; (b) davanje uputstva za diskriminisanje osoba na osnovu pola; (c) svaki nepovoljniji tretman žene u vezi s trudnoćom ili porodijskim odsustvom u smislu Direktive 92/85/EEZ.	ili grupu lica drugog pola; 6) posredna diskriminacija po osnovu pola postoji ako prividno neutralna odredba propisa ili opšteg akta, kriterijum ili praksa dovodi ili bi mogla dovesti lice ili grupu lica jednog pola, u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica drugog pola, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje cilja, odnosno u prihvatljivo srazmjernom odnosu sa ciljem koji se želi postići;”. 7a) Uznemiravanje po osnovu pola postoji kad neželjeno ponašanje prema licu ili grupi lica jednog polaima za cilj ili čija je posljedica povreda ličnog dostojanstva, izazivanja straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranja neprijateljskog ili ponižavajućeg okruženja za to lice ili grupu lica, u skladu sa posebnim zakonom;”. U tački 8 poslije riječi: „uvrjedljivo stanje” umjesto tačke stavlja se zarez idodaju riječi: „u skladu sa posebnim zakonom.”		strukovnog socijalnog osiguranja je predmet regulisanja drugih propisa	
Član 3. Pozitivno djelovanje Države članice mogu nastaviti sprovoditi odnosno donijeti mjere u smislu člana 141. stava 4. Ugovora s ciljem osiguravanja potpune i stvarne jednakosti muškaraca i žena u poslovnom životu.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 5. Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG” br. 46/10, 40/11 i 18/14)	

Član 4 Zabrana diskriminacije Zabranjuje se svaka direktna i indirektna diskriminacija na osnovu pola s obzirom na sve aspekte i uslove nagrađivanja za isti rad odnosno rad kojemu je pripisana jednaka vrijednost. Konkretno, ako se za određivanje plate koristi sistem klasifikacije radnih mjesta, on se mora zasnivati na istim kriterijumima za muškarce i žene i biti napravljen na način da isključuje svaku diskriminaciju na osnovu pola.	Član 4 U stavu 2 poslije riječi: "smatra se i" dodaju se riječi: "uznemiravanje po osnovu pola." Član 7 Tač. 5 i 6 mijenjaju se i glase: 5) neposredna diskriminacija po osnovu pola postoji ako se aktom, radnjom ili nečinjenjem lice ili grupa lica jednog pola, u istoj ili sličnoj situaciji, dovode ili su dovedeni, odnosno mogu biti dovedeni u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica drugog pola; 6) posredna diskriminacija po osnovu pola postoji ako prividno neutralna odredba propisa ili opšteg akta, kriterijum ili praksa dovodi ili bi mogla dovesti lice ili grupu lica jednog pola, u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica drugog pola, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje cilja, odnosno u prihvatljivo srazmjernom odnosu sa ciljem koji se želi postići;" 7a) Uznemiravanje po osnovu pola postoji kad neželjeno ponašanje prema licu ili grupi lica jednog polaima za cilj ili čija je posljedica povreda ličnog dostojanstva, izazivanja straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranja neprijateljskog ili ponižavajućeg okruženja za to lice ili grupu lica, u skladu sa posebnim zakonom;" U tački 8 poslije riječi: „uvredljivo stanje” umjesto tačke stavlja se zarez i dodaju riječi: „u skladu sa posebnim zakonom.”	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članovima 2 i 7 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	

Član 5.

Zabrana diskriminacije

Ne dovodeći u pitanje član 4., zabranjuje se neposredna i neneprisredna diskriminacija na osnovu pola u sistemima strukovnog socijalnog osiguranja, posebno s obzirom na:

- (a) opseg tih sistema i uslove pristupanja sistemima;
- (b) obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa;
- (c) obračun davanja, uključujući dopunska davanja koja se iszaraduju za bračnog druga i uzdržavane članove porodice te uslove kojima je uređeno trajanje i zadržavanje prava na davanja.

Član 6.

Personalno područje primjene

Ovo se poglavlje primjenjuje na radno stanovništvo, uključujući samozaposlene, lica čija je aktivnost prekinuta zbog bolesti, majčinstva, nezgode ili prisilne nezaposlenosti, lica koje traže posao kao i na penzionisane radnike i radnike s invaliditetom i njihove članove porodice, u skladu s nacionalnim pravom i/ili praksom.

Član 7.

Materijalno područje primjene

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na:

(a) sisteme strukovnog socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika:

- i. bolest;
- ii. invaliditet;
- iii. starost, uključujući prijevremeno penzionisanje;
- iv. nesreće na radu i profesionalne bolesti;
- v. nezaposlenost;

(b) sisteme strukovnog socijalnog osiguranja koji predviđaju druga socijalna davanja, bilo u novcu ili u naturi, a posebno davanja nadživjelim članovima porodice i porodične dodatke, ako predstavljaju naknadu koju poslodavac zarada radniku na osnovu radnog odnosa.

2. Ovo se poglavlje takođe primjenjuje na penzijskesisteme za određenu kategoriju radnika kao što su službenici javnog sektora, ako se davanja iz sistema zarađuju na osnovu radnog odnosa s poslodavcem javnog sektora. Ovo vrijedi nezavisno o činjenici što je taj sistem dio opšeg zakonskog sistema.

Član 8.

Nema odgovarajuće odredbe

Materija je
predmet
regulisanja drugih
propisa

Isključenja iz materijalnog područja primjene

1. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na:

- (a) pojedinačne ugovore za samozaposlenica;
- (b) sisteme za samozaposlenica koji imaju samo jednog člana;
- (c) kod radnika, na ugovore o osiguranju u kojima poslodavac ne sudjeluje kao stranka;
- (d) neobavezne odredbe sistema strukovnog socijalnog osiguranja koje se članovima nude pojedinačno i kojima se jamče:
 - i. dodatna davanja;
 - ii. ili izbor datuma od kojega će se početi isplaćivati uobičajena davanja samozaposlenima ili izbor između više davanja;
- (e) sisteme strukovnog socijalnog osiguranja utoliko ako se davanja finansiraju doprinosima koje radnici zarađuju na dobrovoljnoj osnovu.

2. Ovo poglavlje ne sprječava poslodavca da licima koje su dosegle starosnu granicu za sticanje prava na penziju u smislu odobravanja penzije iz sistema strukovnog socijalnog osiguranja, ali koje još nisu dosegle zakonsku starosnu granicu za sticanje prava na starosnu penziju, odobri dodatak uz penziju s ciljem izjednačavanja ili približnog izjednačavanja ukupnog iznosa davanja koji se isplaćuje tim licima i iznosa koji se isplaćuje licima drugog pola koje se nalaze u istom položaju, ali koje su već dosegle zakonsku starosnu granicu za sticanje prava na tu penziju, sve dok korisnici dodatka ne dosegnu tu starosnu granicu.

Član 9.

Primjeri diskriminacije

1. Odredbe protivne načelu jednakog postupanja su one odredbe koje se posredno ili neposredno osnove na polu i kojima se:

- (a) određuje kojim licima mogu učestvovati u sistemu strukovnog socijalnog osiguranja;
- (b) utvrđuje obavezatna ili dobrovoljna priroda učešća u sistemu strukovnog socijalnog osiguranja;
- (c) utvrđuju različita pravila u pogledu pristupne dobi ili najmanjeg trajanja zaposlenja ili članstva u sistemu koje je potrebno za primanje naknada;
- (d) utvrđuju različita pravila za povrat doprinosa ako radnik napusti sistem prije ispunjenja uslova koji mu jamče odloženo pravo na dugoročna davanja, osim kako je predviđeno u tački (h) i (j);
- (e) postavljaju različiti uslovi za odobravanje davanja ili se davanja

ograničavaju na radnike jednog pola;

(f) utvrđuju različite starosne granice za sticanje prava na penziju;

(g) za vrijeme rodiljnog odsustva ili odsustva iz obiteljskih razloga koji zarada poslodavac i koji je osiguran na osnovu zakona ili sporazuma obustavlja zadržavanje ili sticanje prava;

(h) određuju različite visine davanja, osim kod sistema definisan ih davanja gdje je to nužno zbog primjene faktora aktuarskog obračuna koji se razlikuju prema polu; kod sistema definisan ih kapitaliziranih davanja određeni elementi smiju biti nejednaki ako je nejednakost u iznosima rezultat učinaka primjene aktuarskih faktora koji se razlikuju prema polu u razdoblju finansiranja programa;

(i) određuju različite visine doprinosa radnika;

(j) određuju različite visine doprinosa poslodavaca, osim:

i. kod sistema definisan ih doprinosa, ako je cilj izjednačiti ili približno izjednačiti krajnji iznos naknada za oba pola;

ii. kod programa definisan ih kapitaliziranih davanja, kod kojih doprinosi poslodavca trebaju osigurati dostatnost sredstava potrebnih za pokrivanje troška definisan ih davanja;

(k) utvrđuju različita mjerila odnosno mjerila koja se primjenjuju samo na radnike određenog pola s obzirom na jamčenje ili zadržavanje prava na odgođena davanja nakon što radnik napusti sistem, osim kako je predviđeno u tački (h) i (j).

2. Ako o odobravanju davanja u smislu ovog poglavlja odlučuju nadležna upravna tijela sistema, ta su tijela dužna poštovati načelo jednakog postupanja.

Član 10.

Sprovođenjenačela u odnosu na samozaposlenalica

1. Države članice će preduzeti potrebne korake kako bi se odredbe sistema strukovnog socijalnog osiguranja za samozaposlene lica koje su protivne načelu jednakog postupanja revidirale s učinkom najkasnije od 1. januara 1993., a kod država članica koje su pristupile nakon tog datuma do početka primjene Direktive 86/378/EEZ na njihovom području.

2. Odredbe ovog poglavlja ne sprečavaju da se na prava i obaveze koje se odnose na razdoblje članstva u sistemu strukovnog socijalnog osiguranja za samozaposlene lica prije revizije sistema i dalje primjenjuju odredbe sistema koje su bile na snazi u tom razdoblju.

Član 11.

Mogućnost odlaganja za samozaposlenalica

Što se tiče sistema strukovnog socijalnog osiguranja za samozaposlenalica, države članice mogu odgoditi obaveznu primjenu načela jednakog postupanja s obzirom na: (a) određivanje starosne granice za sticanje prava na starosnu penziju te moguće implikacije za druga davanja: i. do datuma kada se takva jednakost ostvari u zakonskim programima; ii. ili najkasnije do datuma kad je takva jednakost propisana direktivom; (b) porodičnepenizije, dok se u pravu Zajednice u tom pogledu ne uspostavi načelo jednakog postupanja u zakonskim sistemima socijalnog osiguranja; (c) primjenu člana 9. stava 1. tačke i. u odnosu na primjenu faktora aktuarske računice, do 1. januara 1999., a za države članice koje su pristupile nakon tog datuma do početka primjene Direktive 86/378/EEZ na njihovom području.				
Član 12. Retroaktivni učinak 1. Mjere za sprovođenje ovog poglavlja u odnosu na radnike uključuju sva davanja iz sistema strukovnog socijalnog osiguranja koja potiču iz razdoblja zaposlenja nakon 17.maja1990. i primjenjuju se retroaktivno do tog datuma, osim kod radnika i drugih korisnika – članova porodice radnika koji su prije tog datuma pokrenuli sudski ili drugi istovjetni postupak na osnovu nacionalnog prava. U tom se slučaju sprovođenjane mjere primjenjuju retroaktivno do 8. aprila 1976. i uključuju sva davanja koja potiču iz razdoblja zaposlenja nakon tog datuma. Za države članice koje su pristupile Zajednici nakon 8. aprila 1976. i prije 17.maja1990. taj se datum zamjenjuje datumom kad se član 141. Ugovora počeo primjenjivati na njihovom području. 2. Druga rečenica stava 1. ne sprječava primjenu nacionalnih propisa u vezi s rokovima za podnošenje tužbi na osnovu nacionalnog prava u odnosu na radnike i druge korisnike – članove porodice radnika koji su pokrenuli sudski postupak ili drugi istovjetni postupak na osnovu nacionalnog prava prije 17.maja1990., pod uslovom da oni nisu nepovoljniji za tu vrstu tužbe u odnosu na slične tužbe u okviru nacionalnog prava i da u praksi ne onemogućuju ostvarivanje prava osiguranih na osnovu prava Zajednice. 3. Za države članice koje su Zajednici pristupile nakon 17.maja1990. i koje su 1. januara 1994. bile stranke Sporazuma o Europskom ekonomskom prostoru, datum 17.maja1990. iz prve rečenice stava 1. zamjenjuje se datumom 1. januara 1994. 4. Za ostale države članice koje su Zajednici pristupile nakon 17. maja 1990.,	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 27 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14) Ostali dio materije ovog člana je predmet regulisanja drugih propisa	

datum 17. maja 1990. iz stava 1. i 2. zamjenjuje se datumom kad se član 141. Ugovora počeo primjenjivati na njihovom području.				
Član 13. Fleksibilna starosna granica za odlazak u penziju Ako muškarci i žene imaju pod istim uslovima pravo na fleksibilnu dob za odlazak u penziju, to se neće smatrati nespojivim s ovim poglavljem.	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugih propisa	
Član 14. Zabrana diskriminacije 1. Zabranjuje se neposredna i posrednadiskriminacija na osnovu pola u javnom i privatnom sektoru, uključujući javna tijela, s obzirom na: (a) uslove zapošljavanja, samozapošljavanja i rada, uključujući kriterijume za izbor kandidata i uslove pomoći u postupku zapošljavanja, u svim granama djelatnosti i na svim nivoima profesionalne hijerarhije, uključujući napredovanje na poslu; (b) pristup svim vrstama i nivoima profesionalne orijentacije, strukovnog osposobljavanja i strukovnog usavršavanja te prekvalifikacije, uključujući praktično radno iskustvo; (c) uslove zaposlenja i radne uslove, uključujući uslove otkaza, te zaradu, kako je predviđeno u članu 141. Ugovora; (d) članstvo i učešćeu organizacijama radnika ili poslodavaca odnosno bilo kakvoj organizaciji koja okuplja pripadnike određene struke, uključujući povlašćenjace koje pružaju te organizacije. 2. Države članice mogu predvidjeti da različito postupanje s obzirom na mogućnost zapošljavanja i pripadajućeg osposobljavanja, koje se osnove na određenom svojstvu vezanom za pol, ne predstavlja diskriminaciju ako zbog prirode dotičnog posla ili zbog konteksta u kojemu se on obavlja to svojstvo predstavlja stvaran i odlučujući zahtjev posla, pod uslovom da je takvo različito postupanje opravdano legitimnim ciljem i da je dotični zahtjev srazmjern.	Član 4 U članu 4 stav 1 mijenja se i glasi: „Diskriminacija po osnovu pola je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, zbog kojeg se nekom licu otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u građanskom i političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom i drugim oblastima javnog i privatnog života.“ Poslije stava 1 dodaje se novi stav koji glasi: „Diskriminacijom po osnovu pola smatra se i podsticanje, pomaganje, davanje instrukcija, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po osnovu pola.“ U stavu 2 poslije riječi: "smatra se i" dodaju se riječi: "uznemiravanje po osnovu pola,". Stav 3 mijenja se i glasi: „Diskriminacijom se smatra svako postupanje kojim se žena zbog trudnoće	Potpuno usklađeno		

	ili majčinstva, kao i drugo lice zbog promjene pola, dovode u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava.“ Dosadašnji st. 2 i 3 postaju st. 3 i 4. Član 7 U članu 7 stav 1 tačka 3 poslije riječi: „drugim oblastima“ riječ „društvenog“ briše se. Tač. 5 i 6 mijenjaju se i glase: 6) posredna diskriminacija po osnovu pola postoji ako prividno neutralna odredba propisa ili opšteg akta, kriterijum ili praksa dovodi ili bi mogla dovesti lice ili grupu lica jednog pola, u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica drugog pola, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje cilja, odnosno u prihvatljivo srazmjernom odnosu sa ciljem koji se želi postići;”.			
lan 15. Povratak s roditeljskog odsustva Žena koja koristi roditeljsko odsustvo ima se pravo po isteku tog odsustva vratiti na svoje radno mjesto ili na istovjetno radno mjesto, pod uslovima koji za nju nisu manje povoljni i ima pravo uživati sva poboljšanja radnih uslova na koja bi imala pravo za vrijeme svoje odsutnosti. Član 16. Roditeljsko i usvojiteljsko odsustvo Ova Direktiva ne dovodi u pitanje pravo država članica da priznaju zasebna prava na roditeljsko i usvojiteljsko odsustvo. Države članice koje priznaju ta prava preduzimaju potrebne mjere kako bi radnike i radnice zaštitile od otpuštanja zbog korišća tih prava i brinu se da se oni po isteku tog odsustva imaju pravo vratiti na svoje radno mjesto, odnosno na istovjetno radno	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugih propisa	

mjesto, pod uslovima koji za njih nisu manje povoljni, te da uživaju sva poboljšanja radnih uslova na koja bi imali pravo za vrijeme svoje odsutnosti.				
Član 17. Zaštita prava 1. Države članice osiguravaju svim licima koje se smatraju oštećenima zbog neprimjenjivanja načela jednakog postupanja mogućnost pokretanja sudskog postupka u svrhu sprovođenja obaveza na osnovu ove Direktive, čak i nakon prestanka odnosa u kojemu se dogodila navodna diskriminacijska mogućnost, a nakon eventualnog obraćanja drugim nadležnim tijelima i postupaka mirenja tamo gdje države članice to smatraju primjerenim. 2. Države članice osiguravaju da udruženja, organizacije i druge pravne lica koje prema kriterijumima utvrđenim u nacionalnom pravu posjeduju legitiman interes u osiguravanju poštovanja odredaba ove Uredbe mogu uz suglasnost podnositelja pritužbe uključiti u bilo koji sudski i/ili upravni postupak predviđen za izvršavanje obaveza na osnovu ove Direktive u ime ili na strani podnositelja pritužbe. 3. Stavovi 1. i 2. ne utiču na nacionalne propise u vezi s rokovima za podnošenje tužbi koje se tiču načela jednakog postupanja.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članovima 27-31 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 18. Naknada štete ili restitucija Države članice u svoje pravne sisteme ugrađuju potrebne mjere kako bi osigurale stvarnu i djelotvornu naknadu štete odnosno restituciju, zavisno o odredbama države članice, za štetu koju je pretrpjela oštećena lica kao posljedica diskriminacije na osnovu pola, vodeći računa da ta naknada odnosno restitucija bude odvratajuća i proporcionalna pretrpljenoj šteti. Ta se naknada odnosno restitucija ne može ograničiti unaprijed određenom gornjom granicom, osim ako poslodavac može dokazati da se jedina šteta koju je kandidat/kandidatkinja pretrpio/pretrpila zbog diskriminacije u smislu ove Direktive sastoji u tome što njegova/njenog molba za zaposlenje nije uzeta u obzir.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 26 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 19. Teret dokaza 1. Države članice preduzimaju potrebne mjere u okviru svojih pravosudnih sistema kako bi osigurale da, kad lica koje se smatraju oštećenima zbog neprimjenjivanja načela jednakog postupanja pred sudom ili drugim nadležnim tijelom utvrde činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je došlo do neposredne ili posredne diskriminacije, teret dokaza nepostojanja	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 29 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	

povrede načela jednakog postupanja bude na tuženom. 2. Stav 1. ne sprečava države članice da uvedu pravila dokaznog postupka koja su povoljnija za tuženog. 3. Države članice ne moraju primjenjivati stav 1. na postupke u kojima sud ili nadležno tijelo utvrđuje činjenično stanje. 4. Stavovi 1., 2. i 3. takođe se primjenjuju na: (a) slučajeve iz člana 141. Ugovora te, ako se radi o diskriminaciji na osnovu pola, direktiva 92/85/EEZ i 96/34/EZ; (b) sve građanske i upravne postupke koji se tiču javnog ili privatnog sektora i za koje je u nacionalnom pravu predviđena mogućnost korišća pravnog lijeka na osnovu mjera iz tačke (a), osim izvansudskih postupaka koji se vode na dobrovoljnoj osnovu ili su predviđeni u nacionalnom pravu. 5. Ako države članice ne odrede drukčije, ovaj se član ne primjenjuje na krivične postupke.				
Član 20. Tijela za ravnopravnost 1. Države članice imenuju i usvajaju potrebne odredbe za djelovanje jednog ili više tijela za promociju, analiziranje, praćenje i pružanje podrške jednakom postupanju svih osoba, bez diskriminacije na osnovu pola. Ova tijela mogu biti u sastavu agencija koje su na nacionalnom nivou zadužene za odbranu ljudskih prava ili zaštitu prava pojedinaca. 2. Države članice osiguravaju da nadležnosti tih tijela uključuju: (a) ne dovodeći u pitanje pravo žrtava i udruženja, organizacija i drugih pravnih lica iz člana 17. stava 2., pružanje nezavisne pomoći žrtvama diskriminacije kod sprovođenja njihovih pritužbi vezanih za diskriminaciju; (b) sprovođenje nezavisnih istraživanja o diskriminaciji; (c) objavu nezavisnih izvještaja i davanje preporuka o svim pitanjima vezanim za ovaj oblik diskriminacije; (d) razmjenu raspoloživih informacija na odgovarajućoj nivou s odgovarajućim europskim tijelima, npr. budući europski institut za jednakost polova.	Član 6 Poslije člana 6 dodaje se novi član koji glasi: „Član 6a „Zaštita lica diskriminiranih po osnovu pola ostvaruje se u skladu sa zakonom kojim se uređuje zabrana diskriminacije i zakonom kojim se uređuje nadležnost Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore.“ Član 13 U članu 22 stav 1 tačka 10 briše se. Dosadašnje tač. 11 i 12 postaju tač. 10 i 11. Član 14 Poslije člana 24 dodaje se novi član koji glasi: „Član 24a Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda Crne Gore, na zahtjev organa, privrednog subjekta, političke stranke,	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i otpuno usklađeno članom 21 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14 i Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Sl.list CG“ br. 42/11 i 32/14)	

	nevladine organizacije i drugog pravnog i fizičkog lica, daje mišljenje o tome da li su ili bi nekim svojim aktom ili radnjom prouzrokovali nejednak tretman žena i muškaraca.“ Član 15 Poglavlje: „IV. POSTUPANJE PO PREDSTAVKAMA“ i čl. 25 do 31 brišu se.			
Član 21. Socijalni dijalog 1. Države članice u skladu s nacionalnim tradicijama i praksom preduzimaju odgovarajuće mjere za podsticanje socijalnog dijaloga među socijalnim partnerima s ciljem podsticanja jednakog postupanja, na primjer praćenjem praksi na radnom mjestu i kod zapošljavanja, strukovnog osposobljavanja i napredovanja na poslu kao i praćenjem kolektivnih ugovora, kodeksa ponašanja, istraživanja odnosno razmjene iskustava i dobrih praksi. 2. Ako je to u skladu s nacionalnim tradicijama i praksom, države članice podstiču socijalne partnere, ne dovodeći pritom u pitanje njihovu autonomiju, da promovišu jednakost muškaraca i žena i fleksibilne uslove rada radi lakšeg usklađivanja poslovnog i privatnog života te da na odgovarajućem nivou sklapaju sporazume u kojima se utvrđuju antidiskriminacijska pravila u područjima iz člana 1. koja ulaze u opseg kolektivnog pregovaranja. Ti sporazumi poštuju odredbe ove Direktive i relevantne nacionalne sprovedenjene mjere. 3. Države članice u skladu s nacionalnim pravom, kolektivnim ugovorima ili praksom podstiču poslodavce da planski i sistemno promovišu jednako postupanje prema muškaracima i ženama na radnom mjestu, te s obzirom na mogućnosti zapošljavanja, strukovnog osposobljavanja i napredovanja. 4. One u tu svrhu podstiču poslodavce da zaposlenima i/ili njihovim predstavnicima u redovnim razmacima osiguravaju odgovarajuće informacije o jednakom postupanju prema muškaracima i ženama u preduzeću. Te informacije mogu uključivati pregled zastupljenosti muškaraca i žena na različitim nivoima organizacije, njihove plate i razlike u zaradama te moguće mjere za poboljšanje stanja u saradnji s predstavnicima zaposlenika. Član 22. Dijalog s nevladinim organizacijama	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugih propisa	

Države članice podstiču dijalog s odgovarajućim nevladinim organizacijama, koje u skladu s nacionalnim pravom i praksom imaju legitimni interes učestvovati u borbi protiv diskriminacije na osnovu pola s ciljem promocije načela jednakog postupanja.				
Član 23. Usklađenost Države članice preduzimaju sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da se: (a) ukinu svi zakoni i drugi propisi protivni načelu jednakog postupanja; (b) odredbe pojedinačnih i kolektivnih ugovora i sporazuma, internih pravilnika preduzeća kao i pravilnika kojima su uređena slobodna zanimanja i profesije odnosno pravilnika organizacija radnika i poslodavaca, kao i sva druga rješenja koja su protivna načelu jednakog postupanja, proglašene ništavima ili mogu proglašiti ništavima odnosno izmijeniti; (c) spriječi da se sistemi strukovnog socijalnog osiguranja koji sadrže takve odredbe odobre ili prošire upravnim mjerama.	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja Ustava Crne Gore	
Član 24. Viktimizacija Države članice u svoje nacionalne pravne sisteme ugrađuju potrebne mjere kako bi zaštitile zaposlene i njihove predstavnike predviđene nacionalnim zakonima i/ili praksom od otpuštanja i drugih štetnih postupaka poslodavca, kao odgovor na internu pritužbu ili sudski postupak koji je pokrenut kako bi se nametnulo poštovanje načela jednakog postupanja	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 4 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 25. Sankcije Države članice utvrđuju propise o sankcijama primjenjive kod povreda nacionalnih odredaba donesenih na osnovu ove Direktive i preduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurale njihovu primjenu. Sankcije, koje mogu uključivati isplatu naknade žrtvi, moraju biti djelotvorne, proporcionalne i odvraćajuće. Države članice obavještavaju Komisiju o tim odredbama najkasnije do 5. oktobra 2005., a bez odlaganja o svim naknadnim izmjenama tih odredaba	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 34, 34a i 34b Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 26. Sprječavanje diskriminacije Države članice u skladu s nacionalnim pravom, kolektivnim sporazumima i praksom podstiču poslodavce i lica nadležna za strukovno osposobljavanje da preduzmu djelotvorne mjere radi sprečavanja svih oblika diskriminacije na osnovu pola, a posebno uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu te u vezi s mogućnošću zapošljavanja, strukovnog	Nema odgovarajuće odredbe		Materija je predmet regulisanja drugih propisa	

osposobljavanja i napredovanja. Član 27. Minimalni zahtjevi 1. Države članice mogu uvesti ili nastaviti sprovoditi odredbe koje su s obzirom na zaštitu načela jednakog postupanja povoljnije od odredaba utvrđenih u ovoj Direktivi. 2. Sprovođenje ove Direktive ni u kojem slučaju ne smije biti dovoljan razlog za smanjenje nivoa zaštite radnika u područjima na koja se ona primjenjuje, ne dovodeći u pitanje pravo država članica da na promjene stanja odgovore donošenjem zakona i drugih propisa različitih od onih koji su na snazi u trenutku priopštenja ove Direktive, pod uslovom da se pritom poštuju sve odredbe ove Direktive.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno čl. 8 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list RCG“, br. 46/07 i „Sl. list CG“ 73/10 i 40/11) i članom 5 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl. list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 28. Odnos prema propisima Zajednice i nacionalnim propisima 1. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje odredbe koje se tiču zaštite žena, posebno u pogledu trudnoće i majčinstva. 2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje odredbe Direktive 96/34/EZ i Direktive 92/85/EEZ.	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Član 29. Podsticanje jednakosti polova Države članice kod utvrđivanja i sprovođenja zakona i drugih propisa, politika i aktivnosti u područjima na koje se odnosi ova Direktiva aktivno uzimaju u obzir cilj jednakosti muškaraca i žena.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članovima 1 i 2 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list RCG“, br. 46/07 i „Sl. list CG“ 73/10 i 40/11)	
Član 30. Širenje informacija Države članice osiguravaju da sve zainteresirane lica budu prikladnim sredstvima obaviještene o mjerama koje se preduzimaju na osnovu ove Uredbe, kao i o odredbama koje su već na snazi, prema potrebi i na radnom mjestu.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 1 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl. list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Čl. 31-36	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Prilog I i II	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Direktiva 2010/41/EU				

Član 1. Predmet 1. Ova Direktiva propisuje okvir za sprovođenje u praksi u državama članicama načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama koje se bave djelatnošću u okviru zapošljavanja, ili muškarcima i ženama koji doprinose obavljanju takve djelatnosti, u odnosu na ona područja koji nisu obuhvaćeni direktivama 2006/54/EZ i 79/7/EEZ. 2. Sprovođenje načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u mogućnosti dobijanja i nabavke roba, odnosno pružanju usluga ostaje obuhvaćena Direktivom 2004/113/EZ.	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
Član 2.- Obim Ova se Direktiva odnosi na: (a) samozaposlene osobe, odnosno sve osobe koje obavljaju djelatnost s ciljem ostvarenja dohotka za svoj račun, pod uslovima utvrđenim nacionalnim pravom; (b) bračne drugove samozaposlenih osoba ili, ako su i u mjeri u kojoj su priznati nacionalnim pravom, životne partnere samozaposlenih osoba koji nisu zaposlenici ni poslovni partneri kad oni pod uslovima utvrđenim nacionalnim pravom redovno učestvuju u djelatnostima samozaposlene osobe ili obavljaju iste ili pomoćne poslove.	a odgovarajuće odredbe		Materija nije predmet regulisanja ovog propisa	
Član 3. Definicije U svrhu ove Direktive, primjenjuju se sljedeće definicije: (a) „direktna diskriminacija“: kada se prema jednoj osobi postupa nepovoljnije na osnovu pola nego što se postupa, se postupalo ili bi se postupalo prema drugoj osobi u uporedivim okolnostima; (b) „indirektna diskriminacija“: kada neka naizgled neutralna pravna norma, kriterijum ili praksa stavlja osobe jednog pola u određeni nepovoljni položaj u odnosu na osobe drugog pola, osim kada je spomenuta pravna norma, kriterijum ili praksa opravdana legitimnim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su odgovarajuća i nužna; (c) "uznemiravanje" : kada nepoželjno ponašanje vezano za pol nekog lica ima za svrhu, ili zaista predstavlja povredu dostojanstva tog lica, i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, obezvrijeđujućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja; (d) "polno uznemiravanje" : kada dođe do bilo kojeg oblika neželjenoga verbalnoga, neverbalnoga ili fizičkog ponašanja seksualne prirode, koje ima	Član 4 U članu 4 stav 1 mijenja se i glasi: „Diskriminacija po osnovu pola je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva jednom licu, odnosno grupi lica jednog pola u odnosu na lica drugog pola, zbog kojeg se nekom licu otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u građanskom i političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom i drugim oblastima javnog i	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članovima 2 i 7 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	

za svrhu, ili zaista predstavlja povredu ličnog dostojanstva i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, obezvrijeđujućeg, ponižavajućeg, ili uvredljivog okruženja.

Član 4

Načelo jednakog postupanja

1. Načelo jednakog postupanja znači da neće doći ni do kakve diskriminacije, bilo neposredne ili posredne, na osnovu pola u javnom ili privatnom sektoru, u odnosu na osnivanje, opremanje ili širenje poduzeća ili pokretanje ili širenje bilo kojeg drugog oblika djelatnosti u okviru samozapošljavanja.
2. U područjima kojima se bavi stav 1., uznemiravanje i polno uznemiravanje se smatra diskriminacijom na osnovu pola, i stoga je zabranjeno. Činjenica da je neka osoba odbila takvo ponašanje ili se njemu pokorila ne može se uzeti kao osnov za donošenje odluke koja će uticati na tu osobu.
3. U područjima kojima se bavi stav 1., uputstvo da se neka osoba diskriminiše na osnovu pola smatra se diskriminacijom.

privatnog života."

Poslije stava 1 dodaje se novi stav koji glasi:

„Diskriminacijom po osnovu pola smatra se i podsticanje, pomaganje, davanje instrukcija, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po osnovu pola.“

U stavu 2 poslije riječi: "smatra se i" dodaju se riječi: "uznemiravanje po osnovu pola,".

Stav 3 mijenja se i glasi:

„Diskriminacijom se smatra svako postupanje kojim se žena zbog trudnoće ili majčinstva, kao i drugo lice zbog promjene pola, dovode u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava.“

Dosadašnji st. 2 i 3 postaju st. 3 i

4.

Član 7

U članu 7 stav 1 tačka 3 poslije riječi: „drugim oblastima“ riječ „društvenog“ briše se.

Tač. 5 i 6 mijenjaju se i glase:

„5) **neposredna diskriminacija** po osnovu pola postoji ako se aktom, radnjom ili nečinjenjem lice ili grupa lica jednog pola, u istoj ili sličnoj situaciji, dovode ili su dovedeni, odnosno mogu biti dovedeni u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica drugog pola;

6) **posredna diskriminacija** po osnovu pola postoji ako prividno neutralna odredba propisa ili opšteg akta,

	kriterijum ili praksa dovodi ili bi mogla dovesti lice ili grupu lica jednog pola, u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica drugog pola, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje cilja, odnosno u prihvatljivo srazmjernom odnosu sa ciljem koji se želi postići;”. U tački 7 poslije riječi: „i trgovine ljudima” umjesto tačke-zareza stavlja se zarez i dodaju riječi: „u skladu sa posebnim zakonom;”. Poslije tačke 7 dodaje se nova tačka koja glasi: “7a) Uznemiravanje po osnovu pola postoji kad neželjeno ponašanje prema licu ili grupi lica jednog polaima za cilj ili čija je posljedica povreda ličnog dostojanstva, izazivanja straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranja neprijateljskog ili ponižavajućeg okruženja za to lice ili grupu lica, u skladu sa posebnim zakonom;”. U tački 8 poslije riječi: „uvrjedljivo stanje” umjesto tačke stavlja se zarez i dodaju riječi: „u skladu sa posebnim zakonom.”			
Član 5. Pozitivna diskriminacija Države članice mogu zadržati ili donositi mjere u smislu člana 157. stav 4. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije kako bi u praksi osigurale punu jednakost muškaraca i žena u poslovnom životu, primjera radi one koje imaju za cilj promovisanje preduzetničke inicijative među ženama. Član 6. Osnivanje trgovačkog društva Ne dovodeći u pitanje specifične uslove za pristup određenim djelatnostima	Nema odgovarajuće odredbe		Materija nije predmet regulisanja ovog propisa	

koji se jednako primjenjuju na oba pola, države članice moraju preduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da uslovi za osnivanje trgovačkog društva između bračnih drugova ili između životnih partnera, ako su i u mjeri u kojoj su priznati nacionalnim pravom, nisu restriktivniji od uslova za osnivanje trgovačkog društva između drugih osoba.

Član 7.

Socijalna zaštita

1. Kada u nekoj državi članici postoji sastav socijalne zaštite za samozaposlene radnike/ce, ta država članica mora preduzeti potrebne mjere kako bi osigurala da supružnici/ce i životni partneri/ce iz člana 2.(b) mogu koristiti pogodnosti socijalne zaštite u skladu s nacionalnim pravom.
2. Država članica može odlučiti hoće li socijalna zaštita iz stava 1. biti sprovedena na obveznoj ili dobrovoljnoj osnovi.

Član 8.

Porodiljske naknade

1. Države članice moraju preduzeti potrebne korake kako bi osigurale da samozaposlene radnice i supružnice i životne partnerice iz člana 2. mogu ostvariti, u skladu s nacionalnim pravom, pravo na odgovarajuću porodiljsku naknadu koja im omogućava prekidanje djelatnosti u njihovom zvanju zbog trudnoće ili majčinstva u trajanju od najmanje 14 nedelja.
2. Država članica može odlučiti hoće li porodiljska naknada iz stava 1. biti ostvarena na obveznoj ili dobrovoljnoj osnovi.
3. Naknada iz stava 1. smatra se odgovarajućom ako jemči prihod koji je u najmanju ruku jednak:
 - (a) naknadi koju bi osoba o kojoj je riječ dobila u slučaju prekida djelatnosti na osnovama vezanim na njeno zdravstveno stanje i/ili;
 - (b) prosječnom gubitku prihoda ili dobiti u odnosu na uporedivo prethodno razdoblje, podložno bilo kakvom maksimalnom iznosu koji je propisan u nacionalnom pravu i/ili;
 - (c) svakoj drugoj porodičnoj naknadi koja je utvrđena u nacionalnom pravu, podložno bilo kakvom maksimalnom iznosu koji je propisan u nacionalnom pravu.
4. Država članica mora preduzeti potrebne mjere kako bi osigurala da samozaposlene radnice i supružnice i životne partnerice iz člana 2. imaju pristup svim postojećim službama koje osiguravaju privremene zamjene ili svim postojećim nacionalnim socijalnim službama. Države članice mogu propisati da pristup tim službama predstavlja zamjenu za naknadu iz stava 1. ovog člana, ili jedan njen dio.

Član 9. Pravna zaštita 1. . Države članice moraju osigurati da sudski ili upravni postupci, uključujući, kada države članice to smatraju primjerenim, i postupke mirjenja, radi osiguranja izvršavanja obveza iz ove Direktive budu dostupni svim osobama koje smatraju da su pretrpjele gubitak ili štetu zbog toga što načelo jednakog postupanja nije na njih primijenjeno, čak i nakon što je odnos u kojem se diskriminacija navodno dogodila završio. 2. Države članice moraju osigurati da se udruženja, organizacije i ostala pravna lica koje, u skladu s kriterijumima koje propisuje njihovo nacionalno pravo, imaju opravdani interes osigurati da se poštuje ova Direktiva mogu uključiti, bilo u ime ili kao podrška tužitelju/ki, uz njegovo ili njeno odobrenje, u sve sudske ili upravne postupke koji su na raspolaganju radi osiguravanja izvršavanja obveza prema ovoj Direktivi. 3. Stavovi 1. i 2. ne dovode u pitanje nacionalne norme vezane za rokove za podnošenje tužbi u odnosu na načelo o jednakom postupanju.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 24-31 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 10. Naknada ili restitucija Države članice moraju uvesti u svoje nacionalno zakonodavstvo odgovarajuće mjere potrebne za osiguravanje stvarne i djelotvorne naknade štete ili obeštećenja, na način koji odrede države članice, za gubitak ili štetu koju je osoba pretrpjela kao posljedicu diskriminacije na osnovu pola, a spomenuta odšteta ili obeštećenje treba djelovati odvratajuće te biti srazmjerno pretrpljenom gubitku ili šteti. Spomenuta odšteta ili obeštećenje ne može se ograničiti prethodnim utvrđivanjem gornje granice.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 26 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 11. Tijela za ravnopravnost 1. Države članice moraju preduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da tijelo ili tijela određena u skladu s članom 20. Direktive 2006/54/EZ budu nadležna za promovisanje, analizu, praćenje i podršku jednakog postupanja prema svim osobama kojima se bavi ova Direktiva bez diskriminacije na osnovu pola. 2. Države članice će osigurati da zadaci tijela iz stava 1. uključuju: (a) pružanje nezavisne potpore žrtvama diskriminacije kod podnošenja tužbi za diskriminaciju, bez dovodenja u pitanje prava žrtava te udruženja,	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Sl.list CG“ br. 42/11 i 32/14)	

organizacija i ostalih pravnih lica iz člana 9. st. 2.; (b) sprovođenje nezavisnih istraživanja o diskriminaciji; (c) objavu nezavisnih izvještaja i davanje preporuka o svim pitanjima koja se odnose na takvu diskriminaciju; (d) razmjenu, na primjerenom nivou, dostupnih informacija s odgovarajućim evropskim tijelima, poput Evropskog instituta za ravnopravnost polova.				
Član 12 Rodno senzitivna politika Države članice moraju aktivno razmatrati cilj ravnopravnosti žena i muškaraca pri izradi i sprovođenju zakona, propisa, upravnih odredbi, politika i aktivnosti u područjima kojima se bavi ova Direktiva.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno članom 3 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list RCG“, br. 46/07 i „Sl. list CG“ 73/10 i 40/11)	
Član 13. Širenje informacija Države članice moraju osigurati da odredbe donesene u skladu s ovom Direktivom, zajedno s mjerodavnim odredbama koje su već na snazi, budu svim odgovarajućim sredstvima saopštene osobama o kojima je riječ širom njihovog područja.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno i članom 1 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl. list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Član 14. Nivo zaštite Države članice mogu uvesti ili zadržati povoljnije odredbe za zaštitu načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama nego što su one propisane u ovoj Direktivi. Sprovođenje ove Direktive ne smije ni u kakvim okolnostima predstavljati osnovu za smanjenje nivoa zaštite od diskriminacije koju države članice već pružaju u područjima kojima se bavi ova Direktiva.	Nema odgovarajuće odredbe	Potpuno usklađeno	Potpuno usklađeno čl. 8 Zakona o rodnoj ravnopravnosti („Sl. list RCG“, br. 46/07 i „Sl. list CG“ 73/10 i 40/11) i članom 5 Zakona o zabrani diskriminacije („Sl. list CG“ br. 46/10, 40/11 i 18/14)	
Čl. 15-19	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		